

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Ziņojums par Latvijas un Eiropas Savienības normatīviem aktiem profesionālās izglītības jomā

Autors: A.Līce

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu, projekta „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr.1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02) ietvaros. 85% no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15% - Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību.

Rīgā, 2015

© Latvijas Darba devēju konfederācija

Saīsinājumi un apzīmējumi

AIC – Akadēmiskās informācijas centrs
AIP – Augstākās izglītības padome
CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training (Eiropas Savienības profesionālās izglītības attīstības aģentūra)
DD – darba devējs
DVB – Darba vidē balstīta (profesionālā izglītība)
EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
EM – Ekonomikas ministrija
ES – Eiropas Savienība
ESF – Eiropas Sociālais fonds
FM – Finanšu ministrija
IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP – iekšzemes kopprodukts
IKT – informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests
IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija
LETERA - Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācija
LM – Labklājības ministrija
LU – Latvijas Universitāte
LZP – Latvijas Zinātnes padome
MK – Ministru kabinets
MVU – mazais vai vidējais uzņēmums
NEP – Nozaru ekspertu padome
NRP – Nacionālā reformu programma
NTSP – Nacionālā trīspusējās sadarbības padome
PII – profesionālā izglītības iestāde
PIKC – Profesionālās izglītības kompetences centrs
PINTSA – Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
RSU – Rīgas Stradiņa universitāte
STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics (Zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas mācību priekšmeti)
VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra
VISC – Valsts izglītības satura centrs

Satura rādītājs

1.	Ievads	5
2.	Analīze	6
2.1.	Latvijas izglītības sistēma	6
2.2.	Būtiskākie izglītību regulējošie normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti	6
	Izglītības likums	6
	Vispārējās izglītības likums	7
	Profesionālās izglītības likums	7
	Augstskolu likums	8
	Zinātniskās darbības likums	8
	Konceptija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”	8
	Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam	9
	Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam	10
2.3.	Darba devēju kompetence izglītības politikas veidošanā	11
	Darba devēju organizāciju un to apvienību likums	11
	Profesionālās izglītības likums	12
	Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums	12
	Nozaru ekspertu padomes (NEP)	13
2.4.	Pārskata periodā sagatavotie atzinumi (svarīgākie)	14
	Grozījumi Profesionālās izglītības likumā	14
	Informatīvais ziņojums „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā”	15
	Informatīvais ziņojums “Iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus”	17
	Profesiju, sociālo un profesionālo pamatprasmju, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumu tematisko jomu, kurās nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību, saraksts	18
	MK noteikumu projekta izstrāde par atbalsta pasākumiem darba devējiem darbinieku papildu izglītošanā	18
	Grozījumi MK 2010.gada 18.maija noteikumos Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”	19
	Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu.	20
	Grozījumi MK noteikumu projektā par valsts akadēmiskās izglītības standartu	20
	Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam	20
	Informatīvais ziņojums „Plānotie rīcības virzieni un pasākumi matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā”	21
	Informatīvais ziņojums „Priekšlikumi par alternatīviem risinājumiem Profesiju klasifikatora un profesiju standartu noteikšanā”	24
	Informatīvais ziņojums "Par civilās aizsardzības kursa izmaksām, ieviešanas grafiku vispārējās izglītības iestādēs un profesionālās izglītības iestādēs"	25
	Konceptijas projekts "Latvijas augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveide"	25
	Informatīvais ziņojums "Par Pasaules bankas pētījuma rezultātiem un priekšlikumiem jauna augstākās izglītības un augstskolu zinātniskās darbības finansēšanas modeļa ieviešanai un turpmāko nepieciešamo rīcību"	26

Informatīvais ziņojums "Par Latvijas zinātnes strukturālās reformas īstenošanu līdz 2015.gada 1.jūlijam"	27
Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumos Nr.75 „Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenošanu izvēles principiem”	27
2.5. Citi rosinātie jautājumi	28
Diskusija par papildu centralizēto eksāmenu ieviešanu fizikā vai ķīmijā	28
2.6. Starptautiskā pieredze darba vidē balstītas profesionālās izglītības īstenošanā	31
Austrijas profesionālās izglītības sistēma	32
Vācijas profesionālās izglītības sistēma	36
3. Secinājumi un rekomendācijas	41
4. Izmantoto avotu saraksts.....	44

1. Ievads

Šī ziņojuma mērķis ir:

- Veicināt darba devēju apvienošanu, lai stiprinātu sociālo dialogu sociāli ekonomiskajos jautājumos sarunās ar arodbiedrībām, valsts un pašvaldību iestādēm, kā arī attīstītu organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalību publiskās pārvaldes un lēmumu pieņemšanas procesos.
- Paaugstināt sociālo partneru kapacitāti dalībai uzņēmējdarbību ietekmējošas rīcībpolitikas un regulējuma izstrādē reģionālā, nacionālā, ES un starptautiskā līmenī.
- Izstrādāt un pārstāvēt vienotu darba devēju pozīciju darba devējus interesējošos jautājumos.

Lai sasniegtu augstākminēto mērķi, LDDK organizē normatīvo aktu ekspertīzes veikšanu izglītībā, paužot darba devēju viedokli par jau sagatavotiem normatīviem aktiem, kā arī piedaloties darba grupās, semināros, konferencēs un īstenojot sadarbības projektus kopā ar partnerorganizācijām.

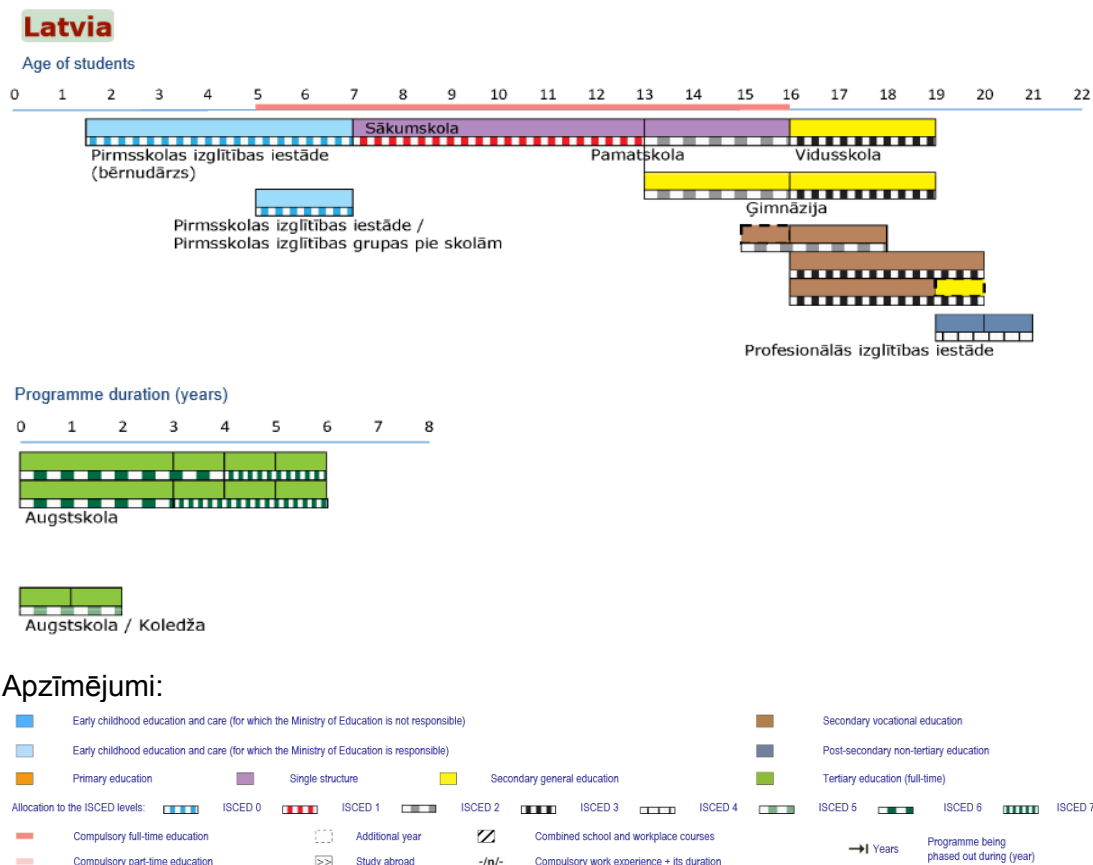
Ziņojumā aprakstīta galvenā informācija par Latvijas izglītības sistēmu un to reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, darba devēju lomu izglītībā, galvenajiem LDDK sniegtajiem atzinumiem par normatīvajiem aktiem un politikas plānošanas dokumentiem pārskata periodā **no 2014.gada aprīļa līdz 2015.gada februārim**, kā arī sniegta koncentrēta informācija par darba devējiem būtiskākajiem ES normatīvajiem aktiem, politikas plānošanas dokumentiem un pozīcijām par izglītības jomu, kā arī par Vācijas un Austrijas profesionālās izglītības sistēmām. Vācijā un Austrijā, tāpat kā Dānijā, Šveicē un Nīderlandē ir duālā profesionālā izglītības sistēma, kuru rasturo savstarpēji koordinētas mācības gan profesionālās izglītības iestādē, gan pie darba devēja, kā arī pastiprināta darba devēju iesaiste profesionālajā izglītībā. Duālā profesionālā izglītība darba devējiem Latvijā šobrīd ir īpaši aktuāla publiskās diskusijas dēļ par šādas profesionālās izglītības sistēmas priekšrocībām un iespējām tās elementus ieviest Latvijas profesionālās izglītības sistēmā kā darba vidē balstītu profesionālo izglītību.

Ziņojuma noslēgumā ietverti secinājumi par īstenoto darbu un panākto ietekmi pārskata periodā, kā rekomendācijas turpmākajam darbam.

2. Analīze

Konkrēto jomu regulējošie reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmeņa normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti un to izvērtējums, identificējot darba devēju iespējas un ierobežojumus uzņēmējdarbības aktivitātes un nodarbinātības veicināšanai.

2.1. Latvijas izglītības sistēma

1.attēls. Latvijas izglītības sistēma. Avots: Eurydice, 2014.

2.2. Būtiskākie izglītību regulējošie normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti

Izglītības likums

Izglītības likums nosaka pamata izglītības sistēmas regulējumu, kas attiecas uz visiem izglītības veidiem, piemēram, tiesības uz izglītību un atšķirīgas attieksmes aizliegumu, izglītības pakāpes, izglītības veidus un ieguves formas, izglītības dokumentus un ārvalstīs izsniegto izglītības dokumentu atzīšanu Latvijā, kā arī apraksta izglītības sistēmas organizāciju un iesaistīto institūciju un personu kompetences un atbildības.

2013.gada 9.jūlija Izglītības likuma grozījumi paredzēja jaunus terminus: "karjera", "karjeras izglītība" un karjeras atbalsts. **Karjera** ir "izglītības, darba un privātās dzīves

mijiedarbība cilvēka mūža laikā” (12.¹ pants). **Karjeras izglītība** – “izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei”, bet **karjeras attīstības atbalsts** – “pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamajiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu” (12.² un 12.³ panti).

Saskaņā ar Izglītības likumu, izglītības iestādēs ir padome (31.pants): koleģiāla institūcija, kurā darbojas izglītojamo, vecāku, izglītības iestādes pedagogu un citu darbinieku deleģēti pārstāvji, turklāt vecāku pārstāvjiem ir jābūt vairākumā. Izglītības iestādes padome:

- sniedz priekšlikumus izglītības iestādes attīstībai;
- piedalās izglītības procesa un tā rezultātu apspriešanā un sniedz priekšlikumus izglītības kvalitātes uzlabošanai izglītības iestādē;
- sniedz priekšlikumus jautājumos par izglītojamo un izglītības iestādes darbinieku tiesībām un pienākumiem;
- sniedz izglītības iestādes vadītājam priekšlikumus par iestādes darba organizāciju, budžeta sadalījumu un izglītības programmu īstenošanu;
- veicina izglītības iestādes sadarbību ar sabiedrību;
- kā arī veic citas funkcijas saskaņā ar Izglītības likumu.

Izglītības likuma 14.pants nosaka, ka Ministru kabineta kompetence cita starpā ir arī noteikt “**atbalsta pasākumus darba devējiem darbinieku papildu izglītošanā**, tai skaitā kritērijus šāda atbalsta saņemšanai un atbalsta pasākumu īstenošanas kārtību” (34.apakšpunkts). Pie šo MK noteikumu izstrādes darbs notika 2014.gadā, taču tā ieviešana ir atkarīga no valsts budžeta finansējuma piešķiršanas šim mērķim, kas līdz šim nav noticis.

Vispārējās izglītības likums

Šā likuma mērķis ir reglamentēt valsts, pašvaldību izglītības iestāžu un citu vispārējās izglītības īstenošanas procesā iesaistīto personu darbību, noteikt to tiesības un pienākumus, kā arī radīt apstākļus radošas, vispusīgi izglītotas personības veidošanai, izglītojamo nepārtrauktai izglītības turpināšanai, profesijas apguvei, patstāvīgai orientācijai sabiedriskajā un valsts dzīvē. (2.pants).

Profesionālās izglītības likums

Profesionālās izglītības likums nodrošina valsts profesionālās izglītības politikas īstenošanu un profesionālās izglītības sistēmas darbību, vadību un attīstību. Tas nosaka iespējas iegūt profesionālo kvalifikāciju, profesionālās izglītības pakāpes, profesionālās kvalifikācijas līmeņus, to ieguvei nepieciešamo izglītību, profesionālā izglītībā un profesionālās kvalifikācijas iesaistīto personu kompetenci, kā arī nodrošina Latvijas profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas salīdzināmību ar ārvalstīs iegūstamo profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju, radot iespējas izglītojamajiem turpināt izglītību ārvalstīs un konkurēt starptautiskajā darba tirgū.

2014.-2015.gadā Saeimā tika apspriesti Profesionālās izglītības likuma grozījumi (sk.zemāk).

Augstskolu likums

Likums reglamentē augstskolu un valsts institūciju sadarbību, lai saskaņotu augstskolu autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm (likuma 2.pants).

LDDK pārstāvis piedalās Augstākās izglītības padomē (AIP), kuras statusu, izveidošanu, sastāvu un funkcijas nosaka Augstskolu likums. Saskaņā ar Augstskolu likumu, AIP izstrādā augstākās izglītības un **augstskolu attīstības nacionālo koncepciju** (2013.gadā koncepcijas apspriešanā iesaistījās arī LDDK), ilgtermiņa plānus un priekšlikumus izglītības un zinātnes attīstībai, priekšlikumus par augstskolu zinātniskā darba, personāla kvalifikācijas un studiju programmu kvalitātes celšanu, prognozē valsts attīstībai nepieciešamo studentu skaitu valstī kopumā un **izstrādā priekšlikumus par valsts budžeta finansēto studentu skaitu katrā nozarē** (priekšlikumus sniedz arī LDDK), izstrādā priekšlikumus par augstskolu struktūras maiņu valstī, **pieņem lēmumu par augstskolu akreditāciju** (priekšlikumus sniedz arī LDDK) kopumā un iesniedz to Izglītības un zinātnes ministrijai apstiprināšanai (70.pants), kā arī izstrādā priekšlikums par citiem ar augstāko izglītību saistītiem jautājumiem.

Saskaņā ar 2011.gada grozījumiem Augstskolu likumā, **augstskolām un koledžām ir jāapkopo un jāiesniedz IZM dati par “absolventu tālākajām darba gaitām nākamajos trijos gados pēc attiecīgās augstskolas vai koledžas studiju programmas pabeigšanas”** (75.panta 2.daļā).

Zinātniskās darbības likums

Likums nosaka zinātnes un augstākās izglītības vienotību, zinātnieku tiesības, atbildību, neatkarību un akadēmisko brīvību, profesionālās un sociālās garantijas, valsts institūciju kompetenci un saistības zinātniskās darbības nodrošināšanā (likuma 2.pants).

Koncepcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”

Šī koncepcija, kas tika apstiprināta ar 2009.gada 16.septembra MK rīkojumu Nr.629., iezīmēja profesionālās izglītības reformas sākumu. Koncepcijas izstrādes mērķis bija noteikt jaunus, līdz šim normatīvajos aktos neatspoguļotus, risinājumus pamata problēmjautājumiem profesionālās izglītības politikas īstenošanā un panākt valsts un sociālo partneru vienošanos par attiecīgā problēmjautājuma risinājuma variantu pirms jauna Profesionālās izglītības likumprojekta izstrādes.

Koncepcija piedāvā risinājumus profesionālās izglītības pievilcības paplašināšanai, tostarp:

- **Pilnveidot profesionālās izglītības veidu un programmu iedalījumu**, lai nodrošinātu izglītības procesu mūža garumā un profesionālās izglītības ieguves elastīgumu atbilstoši mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas un prasmes un atbilstoši darba tirgus prasībām.

- **Pilnveidot nacionālo kvalifikāciju sistēmu**, piesaistot Latvijas piecu līmeņu profesionālo kvalifikāciju sistēmu Eiropas astoņu līmeņu ietvarstruktūrai, kā arī veidot

nozārē kvalifikāciju struktūras, kas ietvertu sākotnējās profesionālās kvalifikācijas (pamatprofesiju kvalifikācijas) un speciālista profesionālās kvalifikācijas (specializāciju kvalifikācijas).

- **Veikt profesionālās izglītības iestāžu diferenciaciju.**

- **Nostiprināt sociālo partneru un profesionālo organizāciju līdzdalību izglītības valsts politikas izstrādē un īstenošanā nacionālā, reģionālā un nozaru līmenī,** tostarp PINTSA pārveidojot par INTSA un izveidojot NEP, kas noteiktu darba tirgus prasības profesionālās izglītības programmu izstrādei, koordinētu komercsabiedrību sadarbību ar izglītības iestādēm profesionālās izglītības programmu īstenošanas jautājumos, arī mācību un kvalifikācijas prakšu organizēšanā, kā arī piedalītos profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas pasākumos.

- **Noteikt valsts institūciju, sociālo partneru un profesionālo organizāciju līdzdalību un atbildību formālajā un neformālajā izglītībā.**

Koncepcija tika izstrādāta sadarbībā ar sociālajiem partneriem un bija sociālo partneru atbalstīta.

Izvērtējot profesionālās izglītības reformas 5 gadu laikā, lielākā daļa no koncepcijā paredzētā jau tiek ieviesta (piemēram, profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācija un izglītības iestāžu diferenciacija) un daudzus mērķus nostiprināt likumdošanā paredz grozījumi Profesionālās izglītības likumā (piemēram, nozaru ekspertu padomju statusu, nefinē nozares kvalifikāciju struktūru un pielīdzina Latvijas profesionālos kvalifikāciju līmeņus Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeni, tādā veidā nodrošinot salīdzināmību arī ar Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru).

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (turpmāk - pamatnostādnes) tika apstiprinātas Saeimā un stājās spēkā 2014.gada 22.maijā¹.

Pamatnostādnes ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka izglītības attīstības politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus nākamajiem septiņiem gadiem. Ievērojot to, ka izglītības procesi tieši skar ikvienu iedzīvotāju visās vecuma grupās, pamatnostādnes aptver visus izglītības veidus un pakāpes.

Izglītības attīstības politikas virsmērķis pamatnostādnēs ir kvalitatīva un iekļaujoša izglītība personības attīstībai, cilvēku labklājībai un ilgtspējīgai valsts izaugsmei.

Pamatnostādnēs paredzētie pasākumi ir izglītības nozares attīstību secīgi turpinoši, ietverot arī iepriekšējā periodā sasniegto rezultātu izvērtējumu, Latvijas izglītības attīstības tendences, sasaistot nacionālajā līmenī noteiktos mērķus ar Eiropas Savienības (ES) attīstības plānotajiem mērķiem un Nacionālo reformu programmu "ES 2020" stratēģijas īstenošanai (NRP).

Pamatnostādnēs tiek risināti šādi izaicinājumi un problēmas:

1. Demogrāfiskie izaicinājumi un darba tirgus disproporcijas;
2. Neefektīvs izglītības sistēmas institucionālais tīkls;
3. Mūdienu prasībām daļēji atbilstoša mācību vide un saturs;
4. Pedagogu motivācijas un profesionālās pilnveides nepietiekama sekmēšana;
5. Iekļaujošās izglītības principa un individualizētas mācību pieejas nepietiekama ieviešana;
6. Profesionālās izglītības nepietiekama pievilcība;
7. Augstais bezdarbs jauniešu vidū;
8. Augstākās izglītības internacionalizācija un starptautiskā konkurētspēja;

¹ Pieejamas: <http://likumi.lv/doc.php?id=266406>

9. Neefektīva augstākās izglītības finansēšana un pārvaldība;
10. Pieaugušo iesaiste izglītības pasākumos;
11. Izglītības monitoringa sistēmas trūkums

Pamatnostādnes paredz īstenojamus uzdevumus, kā arī pasākumu plānu, ar indikatīvām aktīviātēm un pieejamo finansējumu, kas kalpo par pamatu nākošā ES struktūrfondu plānošanas perioda finansējuma izglītībai plānošanai.

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

Pamatnostādnes tika apstiprinātas 2013.gada 28.decembrī, līdz ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.685 „Par Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēm 2014.-2020. gadam”².

Pamatnostādnes³ ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka valsts zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas politikas mērķus un prioritātes laikposmā līdz 2020.gadam. Nacionālajā attīstības plānošanas sistēmā pamatnostādnes ir daļa no Viedās specializācijas stratēģijas un sekmē valsts ilgtermiņa un vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu sasniegšanu.

Zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas politikas virsmērķis ir Latvijas zināšanu bāzes un inovāciju kapacitātes attīstība un inovāciju sistēmas koordinācija.

Šā mērķa sasniegšanai ir noteikti seši apakšmērķi un attiecīgi stratēģiskie rīcības virzieni:

- attīstīt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomas cilvēkkapitālu, līdz 2020.gadam palielinot pētniecībā nodarbināto skaitu zinātniskajās institūcijās un uzņēmējdarbības sektorā vismaz līdz 7 tūkstošiem, fokusējot identificētajās zināšanu specializācijas jomās;
  - veicināt Latvijas zinātnes starptautisko konkurētspēju, ievērojot reģionālās attīstības principu un koncentrējot pētniecību mazākā skaitā lielāku un spēcīgāku institūciju, sekmējot atzītās starptautiskās datubāzēs publicētu zinātnisko rakstu skaita pieaugumu līdz 1500 rakstiem un izgudrojumu skaita pieaugumu līdz 50 intelektuālā īpašuma vienībām gadā;
  - modernizēt un integrēt pētniecības un izglītības sektoru, palielinot to spēju reaģēt uz nākotnes izaicinājumiem pētniecībā, tehnoloģiju izstrādē un inovācijās un paaugstinot izglītības sektora mobilitāti;
  - veidot efektīvāku zināšanu pārneses vidi un stiprināt uzņēmumu absorbcijas un inovācijas kapacitāti, attīstot pieprasījumu pēc jaunām zināšanām, un zinātnisko institūciju spēju atbildēt uz šo pieaugušo pieprasījumu;
  - optimizēt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomas pārvaldību, nodrošinot efektīvu koordināciju un P&A investīciju pieaugumu;
  - veidot pieprasījumu pēc zinātnes un inovācijām, informējot sabiedrību par zinātnes sasniegumiem un popularizējot inovatīvu darbību un tehnoloģiju attīstību.
- Pamatnostādnes sevī ietver arī Viedās specializācijas stratēģiju (VSS), kas savukārt „paredz vīzijas izstrādi, konkurētspējas priekšrocību atrašanu, stratēģisku prioritāšu izvēli un tādas politikas izvēli, kas maksimāli atraisa reģiona uz zināšanām balstīto attīstības potenciālu, un tādējādi nodrošina tautsaimniecības izaugsmi.”

² Pieejams šeit: <http://likumi.lv/doc.php?id=263464>

³ Pieejamas šeit: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4608>

VSS mērķis ir „palielināt inovācijas kapacitāti, kā arī veidot inovācijas sistēmu, kas veicina un atbalsta tehnoloģisko progresu tautsaimniecībā”.

VSS uzdevums ir „nodrošināt attīstības prioritāšu izvirzīšanu un regulāru pārskatīšanu, investīciju mērķtiecīgu fokusēšanu, t.sk. stratēģijas uzstādījumiem atbilstošu rīcībpolitikas instrumentu izvēli un monitoringa sistēmas izveidi, kas vērsti uz Latvijas konkurētspējas stiprināšanu reģionālā, Eiropas un pasaules līmenī”.

2.3. Darba devēju kompetence izglītības politikas veidošanā

Darba devēju organizāciju un to apvienību likums

Šī likuma mērķis ir noteikt darba devēju organizāciju tiesisko statusu un sistēmu, kā arī tiesības un pienākumus attiecībā ar arodbiedrībām, valsts un pašvaldību institūcijām. Šīs tiesības ir svarīgi ņemt vērā, arī strādājot ar izglītības un nodarbinātības jautājumiem. Piemēram, darba devēju organizācijām un to apvienībām ir **tiesības**:

- **pieprasīt un saņemt** no valsts un pašvaldību institūcijām savu funkciju veikšanai un mērķu sasniegšanai **nepieciešamo informāciju**, ja normatīvajos aktos nav noteikti ierobežojumi tās izsniegšanai;
- **piedalīties valsts un pašvaldību institūciju izveidoto komisiju, darba grupu un konsultatīvo padomju darbā** un savas kompetences ietvaros **sniegt atzinumus** par risināmajiem jautājumiem;
- **būt klāt un izteikt priekšlikumus valsts un pašvaldību institūciju atklātās sēdēs**, kad tiek izskatīti jautājumi, kas skar darba devēju organizāciju un to apvienību funkcijas.

Tāpat arī tām ir **pienākums** savas kompetences ietvaros **pēc valsts un pašvaldību institūciju pieprasījuma sniegt atzinumus** par normatīvo aktu projektiem, kā arī citiem jautājumiem, kas skar attiecīgo darba devēju organizāciju vai to apvienību funkcijas.

Lai nodrošinātu darba devēju balss dzirdēšanu nacionālā līmenī, **ļoti būtiska ir atbilstošas pārstāvniecības organizēšana, lai paustu vienotu darba devēju viedokli**, un dažādu jautājumu risināšana atbilstošā līmenī. Tieši ar tādu mērķi tika izveidota LDDK 1993.gadā - pārstāvēt Latvijas darba devējus valsts un starptautiskā līmenī, kā arī sarunās ar arodbiedrībām. Vienlaikus (1993.gada 19.oktobrī) MK arī akceptēja koncepciju par trīspusējās sadarbības veidošanas pamatprincipiem un nepieciešamību Latvijā. Attiecīgi 1993. gada 28. decembrī darbu uzsāka Latvijas Trīspusējā darba devēju, valsts un arodbiedrību konsultatīvā padome⁴.

Lai stiprinātu darba devēju pārstāvniecību un trīspusēju sociālo dialogu Latvijas reģionos, LDDK īsteno projektu „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (Nr. 1DP/1.5.2.2.1./08/IPA/SIF/002/02)⁵.

⁴ Saskaņā ar informāciju LDDK un LBAS mājas lapās

⁵ Sīkāka informācija pieejama <http://lddk.lv/index.php?c=255>

Profesionālās izglītības likums

Profesionālās izglītības likums nodrošina valsts profesionālās izglītības politikas īstenošanu un profesionālās izglītības sistēmas darbību, vadību un attīstību. Likums nosaka arī **darba devēju kompetenci** profesionālajā izglītībā – veicināt profesionālās izglītības attīstību. Darba devējiem ir tiesības:

- piedalīties konceptuālu jautājumu un normatīvo aktu projektu izstrādē profesionālās izglītības jomā, profesionālās izglītības stratēģijas un politikas veidošanā un īstenošanā, valsts pieprasījuma un nozaru attīstības virzienu plānošanā;
- sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām veikt darba tirgus izpēti un profesionālās izglītības attīstības virzienu plānošanu;
- piedalīties profesiju standartu un izglītības programmu izstrādē, profesionālās izglītības īstenošanā, izglītojamajiem nodrošinot nepieciešamos darba apstākļus mācību prakses vietās, kā arī piedalīties profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā un vērtēšanā;
- piedalīties dažādu profesionālās izglītības attīstību veicinošu institūciju darbā.

Darba devēji šīs tiesības var realizējot caur dalību organizācijās (nozaru darba devēju asociācijās, LDDK) vai darba grupās, komitejās (piemēram, PINTSA).

Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums

PINTSA ir Nacionālajai trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) institucionālās sistēmas sastāvdaļa. NTSP nacionālā līmenī koordinē un organizē trīspusējo sociālo dialogu starp darba devēju organizācijām, valsts institūcijām un arodbiedrībām, lai saskaņotu šo organizāciju intereses sociālajos un ekonomiskajos jautājumos, tādejādi garantējot sociālo stabilitāti valstī. PINTSA, savukārt, ir izveidota, lai sekmētu valsts, darba devēju un darbinieku (arodbiedrību) organizāciju (turpmāk – dalībpušu) sadarbību cilvēkresursu attīstības, izglītības un nodarbinātības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā.

Nolikums nosaka PINTSA uzdevumus, tiesības un darbības organizēšanas kārtību. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu PINTSA darbu, jāņem vērā, ka PINTSA ir pilnvarota:

- „izskatīt valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un iesniegt priekšlikumus to pilnveidei;
- **izvērtēt priekšlikumus un sniegt ieteikumus** valsts un citām institūcijām, kas saistītas ar cilvēkresursu attīstību, izglītību un nodarbinātību:
  - o par **valsts budžeta līdzekļu efektīvu izlietojumu** izglītības un cilvēkresursu attīstībai, nodarbinātības veicināšanai;
  - o par sadarbības līgumiem un projektiem ar Eiropas Savienības un citu valstu institūcijām cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā;
  - o par no valsts budžeta finansēto izglītojamo skaitu profesionālajā izglītībā valstī kopumā un katrā reģionā;
  - o par izmaiņām profesionālās izglītības iestāžu, mācību un eksaminācijas centru un citu ar profesionālās izglītības īstenošanu saistītu institūciju tīklu struktūrā;
  - o par profesiju standartu izstrādi un aktualizāciju, par to saistību ar izglītības programmām;
  - o par karjeras izglītības un profesionālās orientācijas organizāciju;
  - o par profesionālās tālākizglītības organizāciju mūžizglītības ietvaros;
- koordinēt Reģionālo profesionālās izglītības un nodarbinātības padomju darbību;
- koordinēt Nozaru ekspertu padomju izveidi un darbību;
- veikt citus NTSP un normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, kas attiecas uz profesionālo izglītību, cilvēkresursu attīstību un nodarbinātību.”

Attiecīgi visām pusēm jānodrošina, lai PINTSA regulāro sēžu darba kārtībā parādītos atbilstoši jautājumi, kā arī iesaistītajām pusēm būtu iespējams jautājumus aplūkot konceptuāli, kopīgi vienojoties par vēlamajiem risinājumiem, lai šo viedokli būtu iespējams izmantot turpmākajā nozares politikas plānošanas gaitā.

Saskaņā ar darba devēju pārstāvju novērojumiem par PINTSA darbību 2010.-2011.gadā, tika secināts, ka PINTSA darba kārtībā ir tendence iekļaut daudzus informatīvus jautājumus, savukārt konceptuālas diskusijas, kurās tiktu sniegti reāli PINTSA priekšlikumi izglītības attīstībai un nodarbinātības veicināšanai, ir salīdzinoši ierobežotā skaitā, kā arī šādi jautājumi netiek pietiekami sagatavoti no IZM puses. LDDK ir nosūtīja savus priekšlikumus PINTSA darba organizācijas uzlabošanai, kā arī rosināja diskusiju par šiem jautājumiem iekš PINTSA. Lai nodrošinātu darba devēju ieguldījumu PINTSA un lai paustu viedokli, LDDK organizēja sagatavošanās tikšanās ar darba devēju pārstāvjiem PINTSA pirms kārtējām sēdēm, lai iepriekš pārrunātu apspriežamos jautājumus un vienotos par kopīgu nostāju.

Nozaru ekspertu padomes (NEP)

NEP tika izveidoti projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana”⁶ ietvaros 2011.gada sākumā. Projekta **mērķis** ir izveidot pastāvīgi strādājošu, kvalitatīvu un **nozaru attīstības vajadzībām atbilstošu** profesionālās izglītības satura nodrošināšanas sistēmu. Projektu koordinē VIAA, sadarbības partneri ir: VISC, IKVD, LDDK, LBAS.

Ir izveidotas 12 NEP:

- Ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru NEP;
- Kokrūpniecības, mežsaimniecības un kokapstrādes NEP;
- Enerģētikas NEP;
- Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības NEP;
- Būvniecības NEP;
- Tūrisma un skaistumkopšanas NEP;
- Metālapstrādes, mašīnbūves un mašīnzinību NEP;
- Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošanas nozres NEP;
- Poligrāfijas un izdevējdarbības, papīra un papīra izstrādājumu ražošanas, datorizācija NEP;
- Transporta un loģistikas NEP;
- Uzņēmējdarbības, finanšu, grāmatvedības, administrēšanas NEP;
- Elektronisko un optisko iekārtu ražošanas NEP.

NEP ir trīspusējas, to sastāvā ietilpst darba devēju pārstāvji (nozaru darba devēju organizāciju, uzņēmumu pārstāvji), arodbiedrību pārstāvji un valsts pārstāvji (nozares ministrijas, piem., IZM, vai tās padotībā esošas iestādes, piem., VISC pārstāvji).

NEP **mērķis ir kompleksi risināt visus attiecīgās nozares cilvēkresursu nodrošinājuma un nodarbinātības jautājumus**, sākot ar profesionālo pamatizglītību un beidzot ar augstāko izglītību, sākot ar formālo sākotnējo profesionālo izglītību un beidzot ar pieaugušo tālākizglītību, un **definēt pasūtījumu izglītības sistēmai**.

Līdz ar NEP izveidošanu, LDDK normatīvo aktu atzinumu veidošanā, īpaši attiecībā uz profesionālo izglītību, sācis iesaistīt NEP koordinatorus vai arī visus iesaistītos darba devēju pārstāvjus, tādā veidā veidojot kopīgus atzinumus ar LBAS.

⁶ Vairāk informācijas šeit: <http://lddk.lv/index.php?p=1562>

Plānots, ka nozaru ekspertu padomes tiks definētas un to funkcijas noteiktas Profesionālās izglītības likuma (skat.zemāk pie Profesionālās izglītības likuma grozījumiem).

2.4. Pārskata periodā sagatavotie atzinumi (svarīgākie)

Grozījumi Profesionālās izglītības likumā

Profesionālās izglītības likumprojekta darba grupa pirmo reizi sanāca 2013.gada aprīlī un vienojās par darba uzdevumu – pēc iespējas ātrāk izstrādāt grozījumus Profesionālās izglītības likumā, lai nodrošinātu profesionālās izglītības satura reformas prioritāro jauninājumu ieviešanu likumdošanā. Tāpat arī darba grupa vienojās, ka pēc grozījumu stāšanās spēkā būs jāturpina darbs, lai uzsāktu jauna Profesionālās izglītības likuma izstrādi, kas būtu laikietilpīgāks process.

Liela daļa no plānotajiem grozījumiem ir saistāmi ar ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” (vienošanās Nr.2010/0274/1DP/1.2.1.1.1/10/IPIA/VIAA/001) rezultātiem, tostarp:

- Nozaru ekspertu padomes, to sastāvu, lomu un funkcijas;
- Nozaru kvalifikāciju sistēmas noteikšanu, nosakot pamata profesiju standartus un specializācijas, saistītās profesijas;
- Ka profesionālās kvalifikācijas prasības (ja profesijai neapstiprina profesijas standartu) un nozares kvalifikāciju struktūras apraksts nosaka profesionālās izglītības saturu (tāpat kā profesijas standarts, programmas paraugs un programma);
- Profesijas standartu apstiprināšanas kārtības vienkāršošanu, nosakot, ka profesija standartus apstiprina tikai pamatprofesijām, un ka profesiju standarti nav Profesiju klasifikatora daļa;
- Moduļu sistēmas iedzīvināšanu profesionālajā izglītībā;

Tāpat arī grozījumi atspoguļo citas šobrīd aktuālās IZM prioritātes profesionālajā izglītībā, piemēram: darba vidē balstītu mācību ieviešanu un konventa ieviešanu profesionālās izglītības iestādes pārvaldībā.

Kā arī grozījumi atrisina praktiskas dabas likumdošanas problēmas, piemēram, profesionālās kvalifikācijas līmeņu sasaisti ar Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņiem, kā arī to, ka profesijas standarts vairs nebūs profesiju klasifikatora daļa.

Būtiskākais, ka grozījumos attiecas uz LDDK, ir pants par Nozaru ekspertu padomēm, kura teksts balstās LDDK sniegtajā priekšlikumā:

„12¹. pants. Nozaru ekspertu padomes

(1) Nozaru ekspertu padomju darbības mērķis ir sekmēt attiecīgās nozares profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu, veicinot valsts un pašvaldību, nozares darba devēju un to apvienību, arodbiedrību un nozares speciālistu sadarbību cilvēkresursu attīstības jautājumos un profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām.

(2) Nozaru ekspertu padomes:

1) saskaņo nozarēm nepieciešamo **izglītojamo skaitu** profesionālās izglītības iestādēs;

2) piedalās **profesionālās izglītības iestāžu tīkla** attīstības un profesionālās izglītības **programmu plānošanā**;

3) apstiprina un saskaņo **nozares kvalifikāciju struktūru** atbilstoši darba tirgus prasībām un sniedz priekšlikumus par attiecīgajai nozarei nepieciešamām **profesijām** un atbilstošajām **specializācijām**, deleģē nozares ekspertus nozares kvalifikāciju struktūru izstrādei un to aktualizācijai;

4) apstiprina un saskaņo **profesiju standartus** un izstrādā priekšlikumus par **profesionālās kvalifikācijas prasībām**, deleģē nozares ekspertus profesiju standartu, profesionālo kvalifikācijas prasību, profesionālās izglītības programmu satura un profesionālās kvalifikācijas **pārbaudījumu satura izstrādei**;

5) **deleģē** attiecīgās nozares ekspertus dalībai profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un profesionālās izglītības **programmu akreditācijā** un **profesionālās kvalifikācijas eksāmenos**.

6) **koordinē un veicina komersantu sadarbību** ar profesionālās izglītības iestādēm izglītības **programmu īstenošanas** jautājumos un **mācību un kvalifikācijas prakses organizēšanā**, kā arī ciešāku mācību un darba vides sasaisti (darba vidē balstītas mācības);

7) risina ar attiecīgās nozares nodarbinātību, darbaspēka piedāvājumu, darbaspēka pieprasījumu saistītos jautājumus.

(3) Nozaru ekspertu padomēm ir tiesības ierosināt veikt izmaiņas profesionālās izglītības iestāžu darbībā un apstiprināt nozares ekspertus dalībai profesionālās izglītības iestādes pārvaldes institūcijās.

(4) Nozaru ekspertu padomju sastāvā ir nozaru darba devēju un to organizāciju, darbinieku (arodbiedrību) organizāciju, nevalstisko organizāciju un publisko personu pārstāvji.

(5) **Nozaru ekspertu padomju darbību koordinē Latvijas Darba devēju konfederācija**, piesaistot citas darba devēju organizācijas, **no valsts budžeta piešķirtā finansējuma ietvaros.**"

LDDK atbalstīja arī priekšlikumu par Konventu ieviešanu profesionālās izglītības iestāžu pārvaldībā. Līdz šim profesionālās izglītības iestādēs darbojās profesionālās izglītības Padomes, kas ir konsultatīvas. Daudzās no tām darbojas arī LDDK biedru pārstāvji.

Lai pamatotu Nozaru ekspertu padomju īpašo lomu profesionālajā izglītībā un lai argumentētu par nepieciešamo valsts finanšu līdzekļu atbalstu to darbībai, 2014.gad oktobrī LDDK vērsās Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, iesniedzot nozaru ekspertu padomju funkciju aprakstu un sekretariāta darbībai nepieciešamā minimālā finansējuma aprēķinus.

Informatīvais ziņojums „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā”

LDDK sagatavoja atzinumu par šo informatīvā ziņojuma projektu, paužot atbalstu IZM iecerētajiem darbības virzieniem, lai veicināt darba vidē balstītas profesionālās izglītības attīstību Latvijā, kā arī īpaši akcentēja nepieciešamību veikt šādus pasākumus profesionālās izglītības satura reformas īstenošanā:

- nozaru ekspertu padomju statusa, tiesību un pienākumu nostiprināšanu likumdošanā, lai ar to palīdzību nodrošinātu profesionālās izglītības un nozaru darba devēju un darba ņēmēju sadarbību un profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām;

- izmaiņas profesijas standartu izstrādes un apstiprināšanas kārtībā (to vienkāršojot, paātrinot izstrādes un saskaņošanas procesu, kā arī nodrošinot profesiju standartu lielāku atbilstību darba tirgus prasībām, palielinot nozaru ekspertu padomju atbildību par profesiju standartiem);
- pamatprofesiju, specializāciju un saistīto profesiju noteikšanu, nozaru kvalifikācijas sistēmas ieviešanu, sasniedzamo rezultātu principa ieviešanu, un moduļu sistēmas ieviešanu profesionālajā izglītībā;
- profesionālās izglītības paraugprogrammu izstrādi sadarbībā ar nozaru pārstāvjiem;
- programmu akreditācijas organizēšanu programmu kopām, kā arī vienotu kvalifikācijas pārbaudījumu sistēmas ieviešanu;
- iespējas paredzēšanu profesionālās izglītības iestādes absolventam iegūt gan vispārējo izglītību, gan profesionālo kvalifikāciju apliecinošus dokumentus.

Attiecībā uz darba vidē balstīto mācību nodrošināšanu, LDDK īpaši atbalstīja **jauna regulējuma izveidi, kas ļautu uzņēmumiem maksāt praktikantiem stipendijas** (uz izmaksāto summu netiktu attiecināti nosacījumi, kas attiecas uz darba tiesiskajām attiecībām un darbinieka atalgojumu). Esam ieinteresēti piedalīties esošās situācijas vērtēšanā un priekšlikumu apspriešanā, lai vienotos par iespējami labāko risinājumu atvieglojumu noteikšanā uzņēmumiem.

Tāpat arī ļoti atbalstāma būtu **papildizmaksu segšana audzēkņiem par transporta izdevumiem un darba aizsardzības apģērbu**, kas nodrošinātu audzēkņiem iespējas nokļūt līdz prakses vietai, kā arī uzlabotu audzēkņu darba drošību darba vietā, vienlaikus mazinot darba devēju izdevumus par prakses vietas iekārtošanu. Centralizēta darba apģērbu iegāde praktikantiem atbilstoši viņu profesijai un darba vietas riskiem arī nodrošinātu labās prakses izplatīšanos uzņēmumos, kalpojot par paraugu pareizu individuālo aizsardzības līdzekļu lietojumam. LDDK arī uzsvēra, ka tās biedri ir ieinteresēti piedalīties prakšu vadītāju mācībās, ja tādas tiktu nodrošinātas, kā arī aicināja pārņemt Vācijas pieredzi šādu mācību organizēšanā.

12.augustā MK apstiprināja informatīvo ziņojumu, protokollēmumā paredzot uzdevumu Izglītības un zinātnes ministrijai kopīgi ar Ekonomikas ministriju, Finanšu ministriju un Labklājības ministriju, kā arī sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību **izvērtēt iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļa atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus**, un izglītības un zinātnes ministram līdz 2014.gada 1.oktobrim iesniegt jautājumu izskatīšanai Ministru kabinetā.

Attiecīgi tika izsveidota darba grupa, kurā tika iesaistīta arī LDDK, un kas sagatavoja priekšlikumus.

LDDK atbalstīja darba grupā izskanējušos priekšlikumus, kā arī ierosināja papildu priekšlikumu, kas tika iekļauts informatīvā ziņojuma projektā "Iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus":

Izveidot stipendiju fondu profesionālajai izglītībai, kurš ļautu uzņēmējiem iemaksāt finansējumu stipendijas izmaksai profesionālās izglītības audzēkņiem. Fonds darbotos līdzīgi kā darbojas augstākajā izglītībā, piemēram, nodibinājums "Rīgas Tehniskās universitātes Attīstības fonds", nodibinājums "Latvijas Universitātes fonds".

Saskaņā ar Likuma par iedzīvotāju ienākumu nodokli 9.panta (1) daļas 8.punktu, no iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojamās "stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets". Atbrīvojuma kārtību nosaka 2001.gada 31.jūlija MK noteikumi Nr.333 "Kārtība, kādā stipendijas atbrīvojamās no aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli". Šobrīd apstiprinātais stipendiju saraksts ir noteikts ar MK 2001.gada 8.augusta rīkojumu Nr.385. "Par biedrībām, nodibinājumiem un starptautiskajām izglītības un sadarbības programmām".

Informatīvais ziņojums "Iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus"

Tā kā šis ir nozīmīgs jautājums LDDK biedriem un LDDK piedalījās informatīvā ziņojuma sagatavošanā, LDDK sagatavoja atbalsta vēstuli:

"LDDK atbalsta centienus veicināt darba vidē balstītu profesionālo izglītību, kvalitatīvas prakses darba vietā un darba devēju iesaisti profesionālajā izglītībā. Vienlaikus **LDDK ir pārliecināta, ka turpmāka darba vidē balstītas izglītības attīstība ir iespējama tikai tad, ja tiks nodrošināta tiesiskā regulējuma pilnveide, kā arī tiks nodrošināti finanšu stimuli darba devējiem par viņu ieguldījumu profesionālās izglītības audzēkņu apmācībā.**

Neskatoties uz īso informatīvā ziņojuma sagatavošanas termiņu, uzskatām, ka tas sniedz ļoti labus priekšlikumus:

- Atbalstām Labklājības ministrijas (LM) ierosinājumu paredzēt iespēju praktikantam mācību prakses laikā izmaksāt diferencētu minimālo algu (gadījumā, ja darba devējs un praktikants slēdz arī darba līgumu). Tā rezultātā pieaugs tādu darba devēju skaits, kas piedāvās praktikantiem noslēgt darba līgumu jau mācību prakses laikā.
- Atbalstām Ekonomikas ministrijas ierosinājumu paredzēt iespēju darba devējam mācību prakses laikā praktikantam izmaksāt stipendiju, par kuru nebūtu maksājams iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Tas veicinās darba devēju ieinteresētību atbalstīt praktikantus finansiāli un uzlabos profesionālās izglītības audzēkņu finansiālo stāvokli, kā arī profesionālās izglītības pievilcību.
- Tāpat arī aicinām nodrošināt profesionālās izglītības audzēkņiem transporta izdevumu segšanu, kā arī izdevumus par civiltiesisko apdrošināšanu darba vidē balstītu mācību laikā, individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un arodārsta apmeklējumu iekļaut izglītības programmas īstenošanas izmaksās.

Aicinām IZM sadarbībā ar EM un LM turpināt uzsākto darbu, lai šos priekšlikumus pilnveidotu atbilstoši mērķim par kvalitatīvu apmācību īstenošanu, un lai nodrošinātu šo priekšlikumu ieviešanu."

Informatīvais ziņojums tika izskatīts MK 2014.gada 21.oktobrī. MK protokollēmumā tika paredzēts uzdevums:

"2.EM sadarbībā ar IZM, LM, FM un pieaicinot sociālos partnerus, līdz 2015.gada 30.jūnijam **iesniegt Valsts kancelejā fiskālās ietekmes uz valsts budžetu izvērtējumu**, ņemot vērā informatīvā ziņojuma "Iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus" kopsavilkumā noteiktajiem atbalsta virzieniem."

Profesiju, sociālo un profesionālo pamatprasmju, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumu tematisko jomu, kurās nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību, saraksts

Aptuveni reizi pusgadā LM saskaņo ar partneriem, tostarp LDDK, Profesiju, sociālo un profesionālo pamatprasmju, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumu tematisko jomu, kurās nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību, sarakstu.

Tā kā bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība un pārkvalifikācija var dot būtisku pienesumu dažādu nozaru profesionāļu sagatavošanā, LDDK ir uzsākusi praksi šajā procesā iesaistīt nozaru darba devēju organizācijas un nozaru ekspertu padomes, kuru viedoklī balstās LDDK priekšlikumi. LDDK regulāri iesniedz savus priekšlikumus.

MK noteikumu projekta izstrāde par atbalsta pasākumiem darba devējiem darbinieku papildu izglītošanā

Lai īstenotu Izglītības likuma 14.panta 34.daļā noteikto uzdevumu MK – noteikt „atbalsta pasākumus darba devējiem darbinieku papildu izglītošanā, tai skaitā kritērijus šāda atbalsta saņemšanai un atbalsta pasākumu īstenošanas kārtību” – IZM uzsāka konsultāciju par to, kādi atbalsta pasākumi darba devējiem to darbinieku papildu izglītošanā ir nepieciešami, attiecīgi LDDK apkopoja biedru viedokli, iesaistot arī sadarbības partneri – Latvijas Personāla vadības asociāciju. Galvenais paustais viedoklis:

- Viens no būtiskākajiem atbalsta instrumentiem darba devējiem ir ESF līdzfinansējums darbinieku papildu izglītībā, kas ļauj ne tikai efektīvāk izmantot apmācību budžetu, bet arī palīdz plānot darbinieku kompetenču attīstību ilgtermiņā.

- Darbinieku kvalifikācijas celšanas apmācību pakalpojumi ir instruments produktivitātes un konkurētspējas celšanai. Dinamiskā tirgū un ierobežotu kvalificētu cilvēkresursu pieejamības apstākļos tas ir veids, kā ātri sagatavot darbiniekus jauno saimniecisko procesu nodrošināšanai. Tomēr šobrīd biznesa procesu nodrošināšanai ir nepieciešamas ne tikai tehnoloģiskās zināšanas, bet arī metodes, kā efektīvi vadīt šos procesus.

- Ilgtermiņa risinājums, kas veicinātu darba devēju investīcijas darbinieku attīstībā, būtu darbaspēka nodokļa atlaide par izdevumiem apmācībām.

- Vairumu darba devēju interesējošās apmācību jomas: IKT, efektīva procesu vadība, svešvalodas, projektu vadība, starpnozaru komandas vadības prasmes. Augsti novērtēta būtu arī iespēja apmācīt savu darbiniekus ārzemēs, īpaši tajās izglītības programmās, kas netiek īstenotas Latvijā.

- Lai veicinātu to, ka darba devēji izmanto NVA pakalpojumus, tiek sagaidīta lielāka NVA pretimnākšana, kā arī spēja ātri un elastīgi reaģēt uz individuālām darba devēju vajadzībām.

- Visbeidzot, uzņēmumiem svarīga ir arī efektīvi funkcionējoša izglītības sistēma. Īpaši svarīga ir profesionālās vidējās izglītības kvalitātes un prestiža celšana.

- Ļoti nozīmīgs atbalsts darba devējiem būtu mācību prakšu izdevumu kompensācija, vismaz par darba aizsardzības apģērbu, mācību līdzekļiem, transporta kompensāciju praktikantiem, prakses vadītāja darbu.

2014.gada februārī IZM izveidoja darba grupu ar mērķi izstrādāt MK noteikumus. Tajos tika paredzēts, ka galvenā loma atbalsta pasākuma administrēšanā būs Plānošanas reģioniem.

2014.gada jūlijā MK noteikumi tika izsludināti VSS, un LDDK sagatavoja atzinumu, paužot atbalstu:

“LDDK apsveic atbalsta pasākuma izveidi darba devējiem darbinieku papildu izglītošanai. Latvijā tikai 6.5% no pieaugušajiem vecumā no 25-64 gadiem piedalās mūžizglītībā, tajā pašā laikā vidējais rādītājs Eiropas Savienībā (ES) – 10.5%⁷.

Saskaņā ar Nodarbinātības Valsts aģentūras (NVA) pētījumu⁸, Latvijā vidēji 39% darba devēju iegulda līdzekļus darbinieku apmācībā un 15% darba devēju līdz šim nav ieguldījuši, bet plāno to darīt tuvāko 12 mēnešu laikā. Papildu atbalsts līdzfinansējuma formā apmācību izmaksu segšanai ievērojami veicinātu darba devēju interesi par līdzekļu ieguldīšanu darbinieku apmācībā, kas savukārt veicinātu darbinieku konkurētspēju darba tirgū un mazinātu bezdarba riskus.

LDDK īpaši vēlas akcentēt nepieciešamību pēc atbalsta darba devējiem „darba aizsardzības, ugunsdrošības, civilās aizsardzības un citu programmu, kurās darbinieki iegūst prasmes, kas saskaņā ar normatīvo regulējumu darba vietā ir jānodrošina darba devējam, apguvei”, jo neskatoties uz šo apmācību obligātumu, darba devējiem tās ir jānodrošina par saviem līdzekļiem. Šādas apmācības uzlabotu darba drošību darba vietās. Saskaņā ar Valsts Darba inspekcijas datiem laikā no 2014.gada 1.janvāra līdz 27.jūnijam nelaimes gadījumos darbā bojā gājuši 16 nodarbinātie un vēl 7 darbinieki atrasti miruši (iespējamās dabiskās nāves darba vietās). Pagājušajā gadā šajā laika posmā bojā bija gājuši 12 nodarbinātie. Vēl 90 cilvēki šogad ir guvuši smagas traumas darbā (2013. gadā šajā laika periodā – 121).

Tāpat arī LDDK **atbalsta tādu izglītības programmu iekļaušanu atbalsta pasākumā, kuras nav iespējams apgūt Latvijā**, jo mazā studējošo skaita dēļ attiecīgās izglītības programmas nav iespējams īstenot Latvijas izglītības iestādēs.”

Vienlaikus LDDK puda divus iebildumus, kas saskaņošanas procesā tika ņemti vērā: par administratīvo izdevumu apjomu, kas pārsniedza 10% no kopējām atbalsta pasākuma izmaksām, kā arī par administratīvo izdevumu darba devējiem aprēķina norādīšanu noteikumu projekta anotācijā, neskatoties uz to, ka administratīvie izdevumi darba devējiem nemaz netiktu segti.

Tomēr šim mērķim netika piešķirti valsts budžeta līdzekļi, līdz ar to atbalsta pasākums netika ieviests.

Grozījumi MK 2010.gada 18.maija noteikumos Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”

Profesiju klasifikatora grozījumus 2014.gada jūlijā LDDK atbalstīja, jo LDDK ir iesaistīta profesiju standartu izstrādē caur nozaru ekspertu (darba devēju organizāciju un nozaru ekspertu padomju pārstāvju) koordinēšanu profesiju standartu saskaņošanā, kā arī LDDK ir pārstāvēta PINTSA, kura saskaņo profesijas standartus pirms to virzīšanas apstiprināšanai MK.

⁷ Saskaņā ar EUROSTAT datiem, 2014

⁸ NVA, 2014. Pētījums „Darba tirgus specifisko reģionālo problēmu identificēšana un pasākumu izstrādāšana reģionālā darba tirgus konkurētspējas stiprināšanai”.

Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu

Būtiskākais jautājums, kā apspriešanās iesaistījās LDDK attiecībā uz šiem MK noteikumiem, bija minimālā kontaktstundu apjoma noteikšana. LDDK izteica atbalstu kontaktstundu apjoma minimuma noteikšanai – ne mazāk kā 40% no pilna laika studiju apjoma.

Grozījumi MK noteikumu projektā par valsts akadēmiskās izglītības standartu

Pamatojoties uz darba devēju viedokļa aptauju, LDDK izteica atbalstu kontaktstundu apjoma minimuma noteikšanai. Pamatojums: kvalitatīvu studiju nodrošināšanai ir svarīga akadēmiskā personāla un studējošo tieša saskarsme, īpaši pilna laika studijās, un augstskolām studentiem ir jānodrošina vismaz minimums šādas studiju pieredzes.

MK grozījumus normatīvajā aktā pieņēma 2014.gada 13.maijā, paredzot, ka „Pilna laika studijās ne mazāk kā 40 % no bakalaura studiju programmas apjoma (izņemot praksei, ja tāda ir noteikta, un bakalaura darba izstrādei paredzēto apjomu) veido kontaktstundas”⁹, līdz ar to LDDK viedoklis ir ņemts vērā.

MK noteikumi tika apstiprināti 2014.gada 26.augustā.

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

Saeima Pamatnostādnes apstiprināja 2014.gada 22.maijā, noslēdzot vairāk kā gadu gadu ilgušu Pamatnostādņu izstrādes un apspriešanas posmu, kur aktīvi piedalījās arī LDDK.

Pamatnostādņu saskaņošanas procesā LDDK aktīvi uzstāja uz nepieciešamību veicināt eksakto mācību priekšmetu zināšanas skolēnu vidū:

„Ņemot vērā pamatnostādņu dokumenta mērķi - noteikt izglītības nozares attīstības struktūru un perspektīvas nākamajiem septiņiem gadiem, aicinām tajā izcelt nepieciešamību uzlabot skolēnu zināšanas un sekmes matemātikā un dabaszinātnēs, kā arī ieinteresēt turpināt studijas augstākā līmenī atbilstošās jomās. LDDK uzskata, ka zināšanu pasliktināšanās eksaktajās zinātnēs var ilgtermiņā radīt negatīvas sekas uz valsts tautsaimniecības attīstību, kā arī mazina iespēju sasniegt Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam noteiktos mērķus.”¹⁰

Apspriežot Pamatnostādnes MK, pēc LDDK Padomes locekļa V.Rantiņa ierosinājuma MK protokollēmumā tika paredzēts papildināt Pamatnostādnes ar papildu obligāto izvēles eksāmenu fizikā vai ķīmijā:

„Valsts pārbaudījumu sistēmas (t.sk. atbalsta tehnoloģiju ieviešanai izglītojamajiem) un satura pārskatīšana vispārējā vidējā izglītībā. (Termiņš - 2019.gada II pusgamam, Atbildīgais - VISC, iesaistīta - IZM);

Valsts diagnosticējošo darbu 8.-9.klasē un 10.-11.klasē monitorings STEM mācību priekšmetos un dabaszinātņu jomā kontekstā ar centralizēto eksāmenu fizikā un ķīmijā sistēmas pakāpenisku pilnveidi, paredzot centralizēto eksāmenu "pilotēšanu"

⁹ Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=266187>

¹⁰ No LDDK 2013.gada 9.septembra atzinuma.

2015./2016.mācību gadā un ieviešanu 2016./2017.mācību gadā. (Termiņš - 2020.gada II pusgadā, Atbildīgais - IZM, iesaistīts - VISC)”.

Lai atbalstītu šī mērķa saglabāšanu Pamatnostādnēs, LDDK piedalījās Saeimas Izglītības, Kultūras un zinātnes komisijas sēdēs, kā arī pamatoja viedokli rakstiski, vēstulē aicinot deputātus atbalstīt Pamatnostādnes esošajā redakcijā:

„LDDK īpaši atbalsta MK lēmumu par centralizētā eksāmena ieviešanu fizikā vai ķīmijā (pēc izvēles), vienlaikus nosakot ministrijai precizēt, kādā veidā un ar kuru mācību gadu tas tiks ieviests. Valdības rīcības plāna projektā IZM ir iecerējusi izstrādāt „informatīvo ziņojumu par plānotajiem rīcības virzieniem un pasākumiem matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanai, t.sk. priekšlikumus valsts pārbaudījumu sistēmas pilnveidei un skolēnu intereses sekmēšanai” un „priekšlikumus valsts pārbaudes darbu sistēmas papildināšanai ar diagnosticējošiem valsts pārbaudījumiem dabaszinātnēs”, kas ir atbalstāmi, lai pienācīgi sagatavotos papildu centralizēto eksāmenu ieviešanai, ņemot vērā nepieciešamo pārejas periodu, kā arī dažādu skolu specifiskās situācijas.¹¹”.

Vienlaikus LDDK aicināja:

„uzsvērt interešu izglītības (tehniskās jaunrades) lomu jauniešu intereses un zināšanu paaugstināšanā eksaktajos mācību priekšmetos. Šobrīd tehniskā jaunrade veido tikai 4.5% no kopējā interešu izglītības piedāvājuma vispārējās izglītības iestādēs un interešu izglītības iestādēs (aicinām skatīt pielikumu pie vēstules). Interešu izglītību gan finansiāli, gan citādi ir atbalstījuši darba devēji (gan nozaru asociācijas, gan uzņēmumi). Tomēr, ņemot vērā niecīgo tehniskās jaunrades izplatību, ir acīmredzams, ka valsts atbalsts tehniskai jaunradei ir nepietiekams. Aicinām pamatnostādnēs paredzēt īpašu rezultatīvo rādītāju un pasākumu, kas būtu veltīts tieši tehniskās jaunrades iespēju paplašināšanai”, kas netika iekļauts Pamatnostādnēs, tomēr IZM citos kontekstos bieži atsaucas uz tehniskās jaunrades veicināšanu kā efektīvu veidu, kā veicināt jauniešu interesi par eksaktajiem mācību priekšmetiem.

Informatīvais ziņojums „Plānotie rīcības virzieni un pasākumi matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā”

Par šo informatīvo ziņojumu LDDK izteica vairākus iebildumus:

- ka profesionālās izglītības programmu tīkla plānošanā vispārējās izglītības iestādēs nav iesaistītas nozaru ekspertu padomes (tika panākta vienošanās ar IZM);
- ka obligātā eksāmena dabaszinātnēs izveide, pilotēšana un pakāpeniska ieviešana notiks tikai „pēc nepieciešamā finansējuma saņemšanas (tika panākta vienošanās ar IZM).

Tāpat arī LDDK izteica attieksmi un priekšlikumus par daudziem citiem IZM piedāvātajiem pasākumiem matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanai (pa dažādām priekšlikumu grupām):

---

¹¹ No LDDK 2014.gada 11.februāra vēstules Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētājai Danai Reizniecei-Ozolai un komisijas deputātiem

1. Matemātikas un dabaszinātņu mācību priekšmeta pilnveide

- Tabulas sadaļā „Sasniegtais un ietekme uz izglītības apguves kvalitāti” norādīts skolēnu skaits, kas apgūst eksaktos un dabaszinātņu mācību priekšmetus. Aicinām norādīt un analizēt skolēnu mācību rezultātus un to tendences – centralizēto eksāmenu rezultātus. Pēdējo gadu centralizētā eksāmena matemātikā ir satraucoši zemi, kas norāda uz nepietiekamu potenciālo studējošo kvalitāti.

- Plānoto darbību 1.1.punktā minēts, ka uzsākta jauna normatīvā akta projekta par pamatizglītības standartu izstrāde. Aicinām šajā procesā iesaistīt LDDK kā nacionālo sociālo partneri valdībai (saskaņā ar Darba devēju organizāciju un to apvienību likumu).

- Aicinām vidusskolas mācību vielas satura uzlabošanā iesaistīt arī augstākās izglītības iestādes, kas sagatavo matemātikas un dabaszinātņu skolotājus (kā atbildīgās augstskolas par skolotāju izglītību un tās ietekmi uz labākiem mācību rezultātiem), kā arī tās augstskolas, kas piedāvā dabaszinātņu un inženierzinātņu studijas (kā ieinteresētās augstskolas kvalitatīvos studentos).

- Turpat minēts, ka jaunajā pamatizglītības standartā būs ietverts izglītības jomu apgūstamais saturs un obligāti apgūstamie mācību priekšmeti. LDDK uzsver, ka eksaktie un dabaszinātņu mācību priekšmeti, tostarp informātika, ir jā saglabā kā obligātie apgūstamie mācību priekšmeti ne mazāk kā līdzšinējā līmenī, LDDK stingri iebildīs pret jebkādu šo mācību priekšmetu nozīmes mazināšanos. Ņemot vērā IT pieaugošo nozīmi tautsaimniecībā un sabiedrībā, papildu obligāti apgūstamajam informātikas mācību priekšmetam datorikas pielietojumiem jābūt arī visos pārējos priekšmetos, ieskaitot sportu un mūziku.

- Atbalstām profesionālās izglītības programmu saturā vispārizglītojošā mācību satura proporcijas maiņu par labu matemātikai un dabaszinātnēm (1.3.punkts), kā arī turpmāku profesionālās izglītības satura reformu, kas paredz EQAVET kvalitātes prasību un Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešanu Latvijā, iesaistot nozaru pārstāvjus (1.4.punkts).

- Tāpat arī aicinām paredzēt pasākumus lielākam matemātikas, dabaszinātņu un informātikas olimpiāžu dalībnieku atbalstam, lai veicinātu izcilību un vairāk iedvesmojošu piemēru veidošanos dažādās mācību iestādēs visā Latvijā. Attiecīgi būtu nepieciešams paredzēt valsts budžeta līdzekļus Latvijas olimpiāžu organizēšanai un to uzvarētājiem – starptautisko olimpiāžu apmeklēšanai (informatīvā ziņojuma IV nodaļā tas nav minēts).

2. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrāde un ieviešana vispārējā izglītībā

LDDK atbalsta papildu diagnosticējošo darbu ieviešanu 3.un 6.klasēs ar mērķi izmantot skolēnu sasniegumu vērtējumu, lai uzlabotu skolotāju darbu un veicinātu izglītības rezultātu uzlabošanu dabaszinātņu un matemātikas mācību priekšmetos, īpaši attiecībā uz skolēniem ar zemiem mācību sasniegumiem. Tautsaimniecības attīstībai ir būtiska katra skolēna iespējami augstāki mācību rezultāti. Tāpat arī atbalstām obligātā eksāmena dabaszinātnēs izveidi, pilotēšanu jau 2015./2016.mācību gadā un pakāpenisku ieviešanu līdz 2017.gadam.

3. Mūsdienīga mācību metodiskā nodrošinājuma un izglītības apguvei labvēlīgas mācību vides izveide STEM jomas mācību priekšmetos un interešu izglītības nodarbībās

- LDDK uzskata, ka interešu izglītība STEM jomās (tehniskā jaunrade) ir viens no labākajiem veidiem, kā veicināt bērnu interesi un padziļinātu izpratni par STEM mācību priekšmetiem. Esam gandarīti, ka IZM ir ieplānojusi papildu atbalstu tieši interešu izglītībai STEM jomās, jo saskaņā ar Valsts izglītības satura centra (VISC) datiem (2013), tehniskā jaunrade veido tikai 4.5% no kopējā interešu izglītības piedāvājuma vispārējās izglītības iestādēs un interešu izglītības iestādēs. Īpaši atbalstām valsts ikgadējā līdzfinansējuma pašvaldībām divkāršošanu interešu

izglītības pedagogu darba samaksai, kā arī vienreizēju finansējuma piešķirumu nodrošināšanai interešu izglītības pulciņu nodrošinājumam. Tomēr aicinām precizēt (3.1., 3.2.p.):

- ka plānotais finanšu atbalsts tiks prioritāri izlietots tikai STEM mācību priekšmetu interešu izglītībai un tehniskai jaunradei, ņemot vērā tieši šādas interešu izglītības zemo pieejamību bērniem;
  - ka atbalsta daļu skolas varēs saņemt ātrāk par 2017.gadu, jo trīs gadi ir pārāk ilgs laiks aktivitāšu īstenošanas uzsākšanai;
  - Lai nodrošinātu piešķirtā atbalsta mērķtiecīgu izlietojumu, aicinām ņemt vērā Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijas (LETERA) pieredzi elektronikas pulciņu attīstībā – piešķirt finansējumu, balstoties uz skolu sagatavotu, pamatotu projekta pieteikumu par plānoto finansējuma izlietojumu. Vienlaikus ir nepieciešams nodrošināt interešu izglītības pedagogiem apmācības par to, kā veidot attiecīgos pulciņus (gan saturs, gan nepieciešamais nodrošinājums).
- Atbalstām profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstības turpināšanu arī nākošajā plānošanas periodā 2014.-2020.gadā. Ņemot vērā pozitīvo līdzšinējo pieredzi, aicinām arī turpmāk saskaņot profesionālās izglītības infrastruktūras attīstību ar darba devējiem, projektu vērtēšanā iesaistot LDDK deleģētus nozaru pārstāvjus.

4.Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana

- LDDK satrauc situācija, ka, lai nodrošinātu pensionēto matemātikas skolotāju aizvietošanu, gadā būtu jāpagatavo aptuveni 72 matemātikas skolotāji, fizikā – 30, dabaszinībās – 30, ķīmijā – 25, bet reāli sagatavoti daudz mazāks skaits attiecīgo skolotāju (saskaņā ar VISC datiem). Tādēļ LDDK apsveic IZM aktivitātes, kas paredz pedagogu profesionālo pilnveidi un papildu kvalifikācijas iegūšanu, kā arī pedagogu mācību darba pilnveidi. Aicinām nopietni sekot līdzi kvalitatīvu pedagogu pieejamībai visā Latvijā, lai nodrošinātu kvalitatīvas vispārējās izglītības pieejamību ikvienam.
- Tāpat arī LDDK satrauc arvien lielākas grūtības profesionālās izglītības iestādēm noturēt un piesaistīt kompetentus profesionālo priekšmetu skolotājus, jo zemā pedagogu atalgojuma dēļ pieaug konkurence ar privāto sektoru. Lūdzam norādīt IZM nodomus attiecībā uz pedagogu atalgojuma celšanu.
- LDDK īpaši atbalsta plānoto IT prasmju un profesionālo kompetenču nozarēs pilnveidi profesionālo priekšmetu, t.sk., matemātikas un dabaszinātņu pedagogiem.

5.Izglītojamo skaita proporcijas maiņa vidējā izglītībā par labu profesionālajai vidējai izglītībai

Lai veicinātu kvalificēta darbaspēka pieejamību un skolēnu proporcijas maiņu, sasniedzot 50% skolēnu skaitu profesionālajā izglītībā, būtiski, lai arī Karjeras izglītības sistēma tiktu veidota, ņemot vērā darba tirgus tendences. Attiecīgi lūdzam uzsvērt, ka informēšana par darba tirgus situāciju un attīstības tendencēm sadarbībā ar Ekonomikas ministriju un darba devējiem, kā arī dažādu profesiju izzināšana, ir būtiska karjeras atbalsta sistēmas sastāvdaļa. Atbalstāmas būtu aktivitātes meiteņu piesaistei dabaszinātņu, inženierzinātņu, IT profesijām.

6.Profesionālās izglītības pieejamības nodrošināšana un pievilcības veicināšana

- LDDK atbalsta īso 1-1.5 gadīgo profesionālās izglītības programmu īstenošanas turpināšanu, lai nodrošinātu augstāku, darba tirgum atbilstošu izglītību tiem jauniešiem, kas mācības pēc vidusskolas neturpina augstākajā izglītībā, kā arī lai mazinātu izglītības – darba tirgus disproporcijas.
- LDDK atbalsta stipendiju paaugstināšanu tajās mācību jomās, kurās vērojams darbaspēka trūkums, kā arī sociālā atbalsta nodrošināšanu visiem

profesionālās izglītības audzēkņiem. Sagaidām, ka šāds atbalsts mazinās mācības pametušo skaitu.

7.Vienotas pieaugušo izglītības sistēmas izveide konkrētām mērķa grupām

LDDK atbalsta tādas pieaugušo izglītības sistēmas izveidi, kas paredzētu atbalstu indivīdu un darba devēju darbinieku profesionālo kompetenču pilnveidei un kas atspoguļotu preventīvu izglītības politiku iedzīvotāju un biznesa konkurētspējas saglabāšanai un veicināšanai.

Latvijas tautsaimniecības un darba tirgus vajadzībām atbilstošs augstākās izglītības piedāvājums

- LDDK uzsver, ka lai nodrošinātu kvalitatīvas dabaszinātņu un inženierzinātņu augstākās izglītības studijas un mazinātu studējošo atbirumu, ir nepieciešams palielināt valsts attiecīgo budžeta vietu finansējumu, kas šobrīd ir tikai 84% apmērā no valsts aprēķinātā minimuma.

- LDDK atbalsta līdzšinējo pozitīvo praksi, ka turpmākā augstākās izglītības budžeta vietu plānošanā tiek iesaistīta LDDK un attiecīgi arī nozaru darba devēji.

- Tāpat arī LDDK joprojām atbalsta absolventu darba gaitu monitoringa sistēmas izveidi. Aicinām absolventu darba gaitu rezultātus ņemt vērā augstskolu finansēšanas modelī kā vienu no rezultatīvajiem rādītājiem jaunizveidotajā augstākās izglītības finansēšanas modelī.

Latvijas tautsaimniecības un darba tirgus vajadzībām atbilstošs augstākās izglītības piedāvājums

- LDDK uzsver, ka lai nodrošinātu kvalitatīvas dabaszinātņu un inženierzinātņu augstākās izglītības studijas un mazinātu studējošo atbirumu, ir nepieciešams palielināt valsts attiecīgo budžeta vietu finansējumu, kas šobrīd ir tikai 84% apmērā no valsts aprēķinātā minimuma.

- LDDK atbalsta līdzšinējo pozitīvo praksi, ka turpmākā augstākās izglītības budžeta vietu plānošanā tiek iesaistīta LDDK un attiecīgi arī nozaru darba devēji.

- Tāpat arī LDDK joprojām atbalsta absolventu darba gaitu monitoringa sistēmas izveidi. Aicinām absolventu darba gaitu rezultātus ņemt vērā augstskolu finansēšanas modelī kā vienu no rezultatīvajiem rādītājiem jaunizveidotajā augstākās izglītības finansēšanas modelī.

Informatīvais ziņojums „Priekšlikumi par alternatīviem risinājumiem Profesiju klasifikatora un profesiju standartu noteikšanā”

LM 2014.gada aprīlī izstrādāja Informatīvo ziņojumu „Priekšlikumi par alternatīviem risinājumiem Profesiju klasifikatora un profesiju standartu noteikšanā”, kurā tika aprakstīta Profesiju klasifikatora izstrādes un apstiprināšanas vēsture, esošā Profesiju klasifikatora un profesiju standartu noteikšanas sistēma un problēmas, kā arī sniegti priekšlikumi par turpmāku Profesiju klasifikatora un profesiju standartu noteikšanas sistēmu.

Balstotie uz pamatotu argumentāciju, informatīvajā ziņojumā tika pausti šādi priekšlikumi:

IZM:

1. izstrādāt likumprojektu „Grozījumi Profesionālās izglītības likumā”, iekļaujot jaunu profesijas standarta definīciju, kas paredzēs, ka profesiju standarti nav Profesiju klasifikatora sastāvdaļa;

2. pēc grozījumu Profesionālās izglītības likumā stāšanās spēkā izstrādā Ministru kabineta noteikumu projektu „Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 27.februāra noteikumos Nr.149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība””;
3. nodrošināt normatīvo aktu bāzi nozares kvalifikācijas struktūras ieviešanai un izveido profesiju standartu reģistru.

LM:

1. izstrādāt grozījumus MK noteikumos par profesiju klasifikatoru,
2. izstrādā Ministru kabineta noteikumu projektu „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumos Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, izsakot Profesiju klasifikatoru jaunā redakcijā, vienkāršojot tā struktūru;
3. pēc grozījumu Profesionālās izglītības likumā stāšanās spēkā izstrādāt Ministru kabineta noteikumu projektu „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumos Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību””, izklājot no noteikumiem profesiju standartus;
4. izklāj no savas mājas lapas profesiju standartu reģistru, nodrošinot norādi uz profesiju standartu reģistru IZM mājas lapā.

LDDK piedalījās LM rīkotā Informatīvā ziņojuma apspriešanas sanāsmē un puda atbalstu šīm darbībām. IZM ir iekļāvusi attiecīgus grozījumus Profesionālās izglītības likuma grozījumos.

Informatīvais ziņojums "Par civilās aizsardzības kursa izmaksām, ieviešanas grafiku vispārējās izglītības iestādēs un profesionālās izglītības iestādēs"

LDDK iebilda, ka civilās aizsardzības kurss varētu tikt ieviests kā papildu mācību priekšmets profesionālās izglītības programmā, ja tas nozīmētu laika samazināšanu profesionālajiem mācību priekšmetiem, kas tika ņemts vērā, nosakot, ka tas tiek integrēts citos mācību priekšmetos.

Koncepcijas projekts "Latvijas augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveide"

LDDK puda atbalstu koncepcijas projekta tālākai virzībai un apstiprināšanai bez iebildumiem, paužot vairākus priekšlikumus un komentārus:

– Noteikt AIC lielākas pilnvaras savas iekšējās struktūras pilnveidei. Lai AIC varētu veiksmīgi uzņemties augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas funkciju saskaņā ar starptautiskiem standartiem, būtu jāļauj AIC pašiem noteikt piemērotākos iekšējos organizatoriskos pārkārtojumus. Informatīvajā ziņojumā ietvertos nosacījumus aicinām noteikt par rekomendējošiem.

– Plānotais Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas padomes sastāvs, kas tiek veidots no dažādu institūciju vai organizāciju amatu nosaukumiem, ir pretrunā ar noteikto, ka padomes locekļu pilnvaru laiks ir ne ilgāks kā 6 gadi, jo attiecīgo institūciju vai organizāciju pārstāvji, kas ieņem attiecīgos amatus, var šajos amatos atrasties arī ilgāk.

– Izvairīties no tādu institūciju iekļaušanas Padomes sastāvā, kas jau apvieno citu organizāciju pārstāvjus, lai izvairītos no dubultās interešu pārstāvniecības riska,

kā arī izvairīties no institūciju apakšstruktūrvienību nosaukšanas, jo institūciju struktūra laika gaitā var mainīties.

–Būtiski koncentrēt Padomes darbu uz Akadēmiskās izglītības kvalitātes nodrošināšanas departamenta darba izcilību un attīstību, un nepieļaut Padomes (jeb interešu pārstāvju) ietekmi uz kvalitātes nodrošināšanas rezultātu (piemēram, caur iespēju apstiprināt individuālus akreditācijas komisijas locekļus, bet tā vietā izvēloties apstiprināt komisijas sastāvu kopumā saskaņā ar priekšlikumu).

Diskusijas par augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas aģentūras izveidi uz AIC bāzes joprojām notiek un LDDK tajās ir iesaistīta.

Informatīvais ziņojums "Par Pasaules bankas pētījuma rezultātiem un priekšlikumiem jauna augstākās izglītības un augstskolu zinātniskās darbības finansēšanas modeļa ieviešanai un turpmāko nepieciešamo rīcību"

Informatīvais ziņojums ir balstīts Pasaules Bankas pētījuma rezultātos¹². LDDK puda atbalstu par informatīvā ziņojuma projekta saturu, izsakot vairākus komentārus:

- LDDK atbalsta tāda augstākās izglītības finansēšanas modeļa izvēli, kas ir vērsts uz zināšanu sabiedrības attīstības scenārija īstenošanu un paredz valsts finansējuma pieaugumu augstākajai izglītībai un zinātnei, vienlaikus ieviešot jaunu augstākās izglītības finansēšanas modeli, kurš atšķirībā no līdzšinējā augstākās izglītības finansēšanas modeļa ņems vērā augstskolu snieguma rādītājus studiju un pētnieciskajā darbā un stratēģiskās attīstības potenciālu, kā arī iespēju augstskolām saņemt papildu finansējumu izglītības satura un procesa uzlabojumiem un inovācijām atbilstoši augstskolu stratēģiskajiem attīstības virzieniem.

- LDDK atbalsta, ka tiek saglabāts studiju vietu finansējums, kas nodrošinās augstākās izglītības sistēmas stabilitāti un ilgtspēju, kā arī studiju vietu plānošanu atbilstoši darba tirgus pieprasījumam. Piekrītam, ka studiju vietas nepieciešams plānot pa nozarēm (studiju virzieniem).

- **Absolventu nodarbinātības rādītājs** ir ļoti būtisks, plānojot studiju vietas, izvērtējot studiju programmas un veicot finansējuma piešķiruma korekcijas, kā arī izvērtējot augstskolu snieguma rādītājus. Lai nodrošinātu to, ka finansēšanas modelis patiešām atbalsta Latvijas darba tirgum nepieciešamo speciālistu sagatavošanu, kā arī valsts finansējuma efektīvu izlietojumu atbilstoši valsts ekonomikas attīstības vajadzībām, ir nepieciešams saistīt augstākās izglītības finansēšanas modeli ar absolventu nodarbinātības rādītājiem. Mūsaprāt nav pietiekami ņemt vērā darba tirgus prognozes tikai, plānojot studiju vietas (*ieejas dati*), bet ir jāvērtē arī absolventu nodarbinātība un valstij samaksātie nodokļi pēc absolvēšanas (*izejas dati*).

- LDDK tāpat arī norādīja uz tendenci atsevišķu nozaru speciālistiem izbraukt strādāt uz ārzemēm (piemēram, veselības nozarē), ko veicina algu atšķirība starp valstīm. Rezultātā valsts neatgūst speciālistu izglītošanā ieguldītos līdzekļus un nespēj atrisināt arī speciālistu pieejamības problēmu. Uzsverot, ka, sadarbojoties atbildīgajām ministrijām, nepieciešams risināt arī darba tirgus efektivitātes problēmas publiskajā sektorā, tostarp nekonkurētspējīga atalgojuma problēmu, aicinām izvērtēt iespējas arī šāda veida finanšu zaudējumus kompensēt. Iespējamie kompensācijas mehānismi varētu būt īpašas vienošanās ar valstīm, kas par Latvijas valsts budžeta līdzekļiem apmācītus speciālistus nodarbina, vai ieviešot nosacījuma valsts finansējuma piešķiršanu studiju izmaksu segšanai vai studentu atbalsta finansējuma

¹² Visi Pasaules Bankas pētījuma ziņojumi pieejami šeit: <http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/izglitiba/augstaka-izglitiba/11984.html>

segšanai, ko absolvents atmaksā valstij, ja viņš vai viņa uzsāk nodokļu nomaksu Latvijā.

Informatīvais ziņojums "Par Latvijas zinātnes strukturālās reformas īstenošanu līdz 2015.gada 1.jūlijam"

LDDK puda atbalstu informatīvajā ziņojumā aprakstītajiem zinātnes strukturālo reformu principiem un plānotajiem pasākumiem reformu īstenošanai. LDDK uzskata, ka efektīvākais veids īstenot strukturālās pārmaiņas, lai veicinātu zinātnes starptautisko konkurētspēju, ir atbalstīt pašu zinātnisko institūciju izstrādāto stratēģiju un rīcības plānu īstenošanu, lai sasniegtu valstiski definētus mērķus, vienlaikus uzlabojot normatīvo regulējumu, pārvaldību un rezultātu monitoringa sistēmu.

Vienlaikus LDDK puda divus ierosinājumus attiecībā uz tirgus orientēto pētījumu izvērtēšanas kritērijiem, kā arī aicināja veikt paredzēto refermu ietekmes izvērtējumu un ekonomiskā pamatojuma analīzi, kas netika ņemts vērā.

Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumos Nr.75 „Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenošanu izvēles principiem”

Šie Ministru kabineta noteikumi nosaka “aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību, kā arī šo pasākumu īstenošanu izvēles principus”.

Saskaņošanas procesā LDDK iebilda pret paredzētajām apmācību kupona bāzes vērtībām, aicinot tās paaugstināt, lai nodrošinātu kvalitatīvu mācību procesu bezdarbniekiem. Tāpat arī LDDK uzskata, ka jāsamēro grupu izmaksas VIAA un NVA īstenotajos mācību projektos. Turklāt noteiktās mācību kuponu bāzes vērtības NVA programmās ir attiecināmas uz apmācību grupu līdz 12 cilvēkiem saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) noteikto ierobežojumu līgumā ar izglītības iestādi, kaut arī praksē izglītības iestādes īsteno mācības mazākās grupās. Šobrīd līgumā ar NVA ir paredzēts, ka jāsamēro arī 1 cilvēks. Salīdzinājumam – Valsts izglītības attīstības aģentūras (VIAA) organizētās profesionālās izglītības programmās Jauniešu garantijas programmas ietvaros apmācāmo grupas no 16 līdz 32 cilvēkiem. Mācību projekti gan NVA, gan VIAA ir identiski, izņemot atšķirīgo stundu skaitu. VIAA izglītības programmu aprēķinos ņem vērā normējamās un nenormējamās izmaksas, t.i. algas un arī samaksu par atvaļinājumu pedagogam atbilstoši proporcionāli projektā nostrādātajam laikam un likmei, kvalifikācijas prakses izmaksas, u.c.. Bet būtiskākā starpība ir tāda, ka šie aprēķini balstās uz to, ka grupā ir ne mazāk kā 25 audzēkņi. Ja to salīdzina ar kupona vērtību, tad par 960 stundām tā būtu 1079,86 EUR (NVA - 1067,15 vietā).

Ja NVA turpina pielietot kuponu sistēmu ar nosacījumu, ka grupā nedrīkst būt vairāk kā 12 cilvēki, tad, lai kvalitatīvi varētu apmācīt bezdarbniekus vai darba meklētājus, kupona vērtība būtu jāpalielina vismaz par 20...25 %. Tas nodrošinātu iespēju izglītības iestādēm maksāt uzņēmumu prakses vadītājiem, praktisko mācību procesu nodrošināt ar materiāliem pietiekošā daudzumā, kā arī apdrošināt izglītojamos, ievērojot 2014.gada 28.jūlija MK noteikumus Nr.836 „Pedagogu darba samaksas

noteikumi", MK noteikumi Nr.655 no 02.10.2007 „Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo”.

Šis LDDK iebildums netika ņemts vērā.

Tāpat arī LDDK izteica iebildumu par izglītības programmas „Elektromontieris” iekļaušanu trešā kvalifikācijas līmeņa profesionālās tālākizglītības apmācību sarakstā. Konsultējoties ar Enerģētikas nozares ekspertu padomi, LDDK sniedza viedokli, ka atbalsta stundu skaita palielināšanu šai profesionālajai kvalifikācijai, taču ne iekļaušanu trešajā līmenī. Trešajam līmenim atbilst kvalifikācija "Elektrotehniķis", kas loģisks nākamais līmenis aiz "Elektromontiera". Ja kāda izglītības iestāde vēlas piedāvāt 3.līmeņa kvalifikāciju, tad tā būtu jāsauc par "Elektromontieri". Turklāt licencējama ir jebkura jauna programma, licencē ir minēts stundu skaits. Nepieciešamība palielināt stundu skaitu saistāma ar to, ka īsākā laikā ir ļoti grūti nodrošināt nepieciešamās zināšanas konkrētai mērķauditorijai, cilvēkiem bez priekšzināšanām.

2.5. Citi rosinātie jautājumi

Diskusija par papildu centralizēto eksāmenu ieviešanu fizikā vai ķīmijā

Pēc 2013.gada EM Tautsaimniecība padomes lēmu par papildu centralizētā eksāmena noteikšanu fizikā vai ķīmijā, LDDK sadarbībā ar vairāku nozaru asociācijām vērsās pie IZM, lai aktualizētu problēmu par darbaspēka nepietiekamību ar izglītību dabaszinātnēs, inženierzinātnēs un IT, aicinot īstenot kompleksu pasākumu kopumu, lai veicinātu jauniešu interesi par matemātiku un dabaszinātnēm, un rosinātu jauniešus izvēlēties studijas augstskolā attiecīgās studiju jomās.

2015.gada jūnijā tika sagatavota vēstule premjerei L.Straujumai un Izglītības un zinātnes ministrei I.Druvietei, kurā tika uzsvērti vairāki problēmjautājumi:

1. Darba tirgū nepieciešamo speciālistu nepietiekama sagatavošana izglītības sistēmā

Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas prognozēm¹³, ņemot vērā pašreizējo izglītības piedāvājumu un darbaspēka pieprasījumu nākotnē, un turpinoties pašreizējām tendencēm (neko nemainot), tostarp kvalificēta darbaspēka novecošanos apstrādes rūpniecībā, 2020.gadā Latvija saskarsies ar ievērojamu darbaspēka nepietiekamību dabaszinātņu, inženierzinātņu un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomās, jo pārāk maz jauniešu izvēlas studēt attiecīgās jomas.

2020.gadā izglītības tematiskajā grupā „Dabas zinātnes, matemātika, informācijas tehnoloģijas” speciālistu pieprasījums par 26% pārsniegs piedāvājumu. Nepieciešamais papildu speciālistu skaits dabas zinātnēs – 8 300. Savukārt izglītības tematiskajā grupā „Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība” – pieprasījums pēc speciālistiem pārsniegs piedāvājumu par 19%, jeb nepieciešamais papildu speciālistu skaits inženierzinātnēs būs 13 300.

Starptautiskie darba tirgus pētījumi apliecina attiecīgo jomu speciālistu trūkumu arī Eiropas Savienībā, ka rada risku, ka Latvijas darba devējiem nāksies konkurēt par kvalificēta darbaspēka piesaisti starptautiskā līmenī.

LDDK biedri norāda uz kvalificētu speciālistu nepietiekamību jau šobrīd, kā arī aicina šo jautājumu risināt, lai saglabātu valsts tautsaimniecības konkurētspēju un sasniegtu valsts politikas plānošanas dokumentos noteiktos mērķus.

¹³ Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm (2013)

2. Nepietiekamais skolēnu zināšanu līmenis eksaktajos mācību priekšmetos

2012./2013.mācību gada obligātajā centralizētajā eksāmenā matemātikā vidējais vērtējums Rīgā no 100% bija 39%, Republikas pilsētās un pārējās pilsētās attiecīgi – 37% un 38%, laukos – 32%. Izvēles centralizētajā eksāmenā fizikā Rīgā – 60%, Republikas un pārējās pilsētās attiecīgi – 59% un 50%, laukos – 41%. Izvēles centralizētajā eksāmenā ķīmijā Rīgā – 65%, Republikas un pārējās pilsētās attiecīgi – 67% un 66%, laukos – 48%.

Šo tendenču sekas ir jūtamas:

- augstākās izglītības kvalitātes samazināšanās, augstskolām veltot pūles, mācot vidusskolas vielu pirmo kursu studentiem;
- milzīgā atbīrumā eksaktajās jomās augstākās izglītības studijās un attiecīgi neefektīvā valsts finansējuma izlietošanā. Studijas bakalaura līmenī pabeidz tikai aptuveni puse no tiem, kas bija uzsākuši studijas;
- nepietiekamā budžeta vietu aizpildījumā prioritārajos, darba tirgū pieprasītos augstākās izglītības studiju virzienos;
- studentiem nepabeidzot izvēlēto augstākās izglītības programmu nepietiekamo pamata zināšanu dēļ, tiek zaudēts personīgais laiks, finanses, motivācija turpināt izglīties, kā arī ticība Latvijas izglītības sistēmas kvalitātei.

3. Zema jauniešu interese par eksaktajiem mācību priekšmetiem

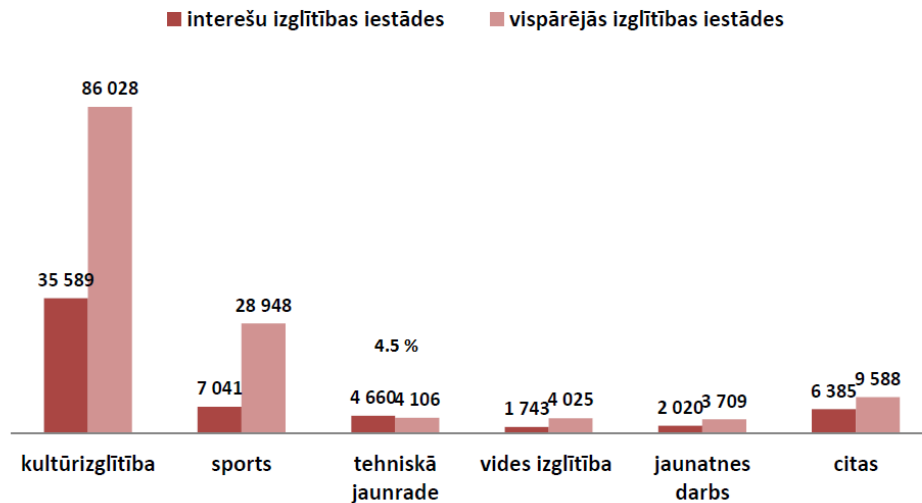
Kopš 2009.gada ir ievērojami krities to skolēnu skaits, kas kārtā centralizētos eksāmenus bioloģijā, fizikā un ķīmijā:

- Fizikas centralizēto eksāmenu 2013.gadā kārtājuši vien 7.33% no absolventu skaita vispārizglītojošās skolās, ķīmijas centralizēto eksāmenu – vien 3.83%, pēdējos gados šo eksāmenu kārtotāju īpatsvars ir konstanti samazinājies.
- 13% jauniešu fiziku un ķīmiju neapgūst vispār, bet to vietā – integrēto dabaszinību kursu humanitārā un sociālā virziena programmas ietvaros.

Tas ir viens no šķēršļiem labi sagatavotu vidusskolu absolventu uzņemšanai dabaszinātņu un inženierzinātņu jomās, kā arī ierobežo jauniešu izvēli par turpmākajām augstākās izglītības studijām. Reflektantu skaits dabaszinātnēs un inženierzinātnēs augstskolās ir nevienmērīgs un pieaug ļoti lēni, neskatoties uz pieejamo budžeta vietu skaitu, kas atspoguļo nepietiekamo interesi par šiem mācību priekšmetiem vidusskolās. Vienlaikus netiek veiktas gandrīz nekādas darbības, lai paaugstinātu jauniešu interesi par eksaktajām zinātnēm.

Viens no efektīviem veidiem, kā veicināt jauniešu interesi par eksaktajiem mācību priekšmetiem, ir interešu izglītība. Saskaņā ar Valsts izglītības satura centra (VISC) datiem (2013), šobrīd tehniskā jaunrade veido tikai 4.5% no kopējā interešu izglītības piedāvājuma vispārējās izglītības iestādēs un interešu izglītības iestādēs:

Audzēkņu skaits interešu izglītības programmās 2012./2013.mācību gadā

2.attēls. Audzēkņu skaits interešu izglītības, tostarp tehniskās jaunrades, programmās 2012./2013.mācību gadā. Avots: VISC, 2013.

Interešu izglītību gan finansiāli, gan citādi ir atbalstījuši darba devēji (gan nozaru asociācijas, gan uzņēmumi). Tomēr, ņemot vērā niecīgo tehniskās jaunrades izplatību, ir acīmredzams, ka valsts atbalsts tehniskai jaunradei ir nepietiekams.

Ņemot vērā augstākminēto, LDDK:

1. **Izteica atbalstu Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības padomes 2013.gada 15.maija sēdē paustajam priekšlikumam** veicināt kvalificēta darbaspēka ar dabaszinātnēm saistītās nozarēs sagatavošanu, nosakot vispārīglītojošo skolu beidzējiem obligātu fizikas un ķīmijas eksāmenu.
2. **Izteica atbalsta Latvijas Republikas Ministru Kabineta 2014.gada 7.janvāra lēmumam** (protokola Nr.1 40.§) paredzēt, ka tiks noteikts centralizētais eksāmens fizikā vai ķīmijā (pēc izvēles), Izglītības un zinātnes ministrijai precizējot, kādā veidā un ar kuru mācību gadu tas tiks ieviests.
3. **Uzsvēra, ka eksāmena fizikā vai ķīmijā ieviešanas mērķis ir konstatēt reālo pašreizējo jauniešu zināšanu līmeni, lai attiecīgi pilnveidotu mācību metodiku, motivēt un ieinteresēt mācīties dabaszinātnes, kā arī uzlabot skolēnu zināšanu kvalitāti.** LDDK apzinās, ka, lai šos mērķus sasniegtu, papildu eksāmena noteikšana nav vienīgais risinājums un ka skolēnus nepieciešams eksāmenam sagatavot.
4. **Aicināja Izglītības un zinātnes ministriju (turpmāk – IZM) nekavējoties izstrādāt kompleksu pasākumu kopumu, lai veicinātu jauniešu intereses paaugstināšanos** par eksaktajiem mācību priekšmetiem, kā arī veicinātu zināšanu uzlabošanu. Īpašu uzmanību aicinām pievērst **tehniskās jaunrades pieejamības uzlabošanai** skolēniem.
5. **Aicināja IZM nodrošināt nepieciešamo atbalstu skolotājiem**, lai nodrošinātu nepieciešamā rezultāta – skolēnu zināšanu uzlabošanu – sasniegšanu ilgtermiņā. Līdz šim IZM ir īstenojusi dabaszinātņu kabinetu iekārtojuma uzlabošanu, kā arī mācību metodikas pilnveidi. Tomēr nav pievērsta uzmanība, lai pilnveidoto metodiku realizētu izglītības procesa ietvaros, kā arī lai jauniegādātais skolu aprīkojums tiktu izmantots pilnvērtīgi. Tāpat arī atgādinām, ka saskaņā ar Latvijas Universitātes Dabaszinātņu un matemātikas izglītības centra sniegto informāciju, vairāk nekā pusei no fizikas

un ķīmijas skolotājiem vidējais vecums jau pārsniedz 50 gadus, un netiek veiktas pietiekamas darbības, lai Latvijas skolām piesaistītu jaunus fizikas vai ķīmijas skolotājus.

2014.gada 28.augustā LETERA sadarbībā ar LDDK un citām darba devēju organizācijām organizēja politisko partiju diskusiju "Vai bez fizikas un ķīmijas obligātā eksāmena Latvija būs starptautiski konkurētspējīga?", kurā piedalījās arī premjere L.Straujuma, kas deva publisku solījumu par papildu eksāmena ieviešanu. IZM, savukārt, izstrādāja informatīvo ziņojumu „Plānotie rīcības virzieni un pasākumi matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā” (sk.iepriekš).

Šī prioritāte tika iekļauta arī vairāku politisko partiju priekšvēlēšanu programmās. Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (apstiprināta 2014.gada novembrī) tika paredzēta šāda prioritāte sadaļā "Izglītība, zinātne un inovācija, sports": "Veltīsim pastiprinātu uzmanību eksakto priekšmetu (matemātika, fizika, ķīmija) mācīšanai skolās, lai uzlabotu skolēnu eksakto zināšanu līmeni. Izveidosim jaunu karjeras izvēles motivācijas sistēmu, lai mudinātu jauniešus mācīties inženierzinātnes, dabaszinātnes un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas." Savukārt Valdības rīcības plānā tika iekļauts šādi pasākumi:

- "ES struktūrfondu 2014.-2020. plānošanas perioda ietvaros uzsākt 8.1.2.specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi" 1.kārtas projektu īstenošanu, paredzot atbalstu t.sk. IKT risinājumu ieviešanai mācību procesā." ar darbības rezultātu – "Apstiprināti MK noteikumi par 8.1.2.specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi" 1.kārtas ieviešanas nosacījumiem un 8.1.2.specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi" 1.kārtas ietvaros uzsākta 9 lielo pilsētu vispārējās izglītības iestāžu modernizācija.”.
- "Lai iegūtu pētījumos balstītu informāciju par mācību satura apguvi fizikā un ķīmijā, turpināt mācību priekšmetu standartu satura monitoringu." ar darbības rezultātu – "Veikts fizikas un ķīmijas mācību priekšmetu standartu satura monitorings vispārējā vidējā izglītībā. Ar tā rezultātiem tiks iepazīstināti atbilstošo mācību priekšmetu metodisko apvienību vadītāji un skolotāji, secinājumi tiks publiskoti VISC mājas lapā. Rezultāti tiks izmantoti jaunā vispārējās vidējās izglītības standarta izstrādē.”.

2.6. Starptautiskā pieredze darba vidē balstītas profesionālās izglītības īstenošanā

Iepriekšējā ziņojumā tika analizēti aktuālie Komisijas un Padomes paziņojumi un dokumenti, kā arī BusinessEurope pozīcijas par izglītības jautājumiem, šajā ziņojumā ietverta starptautiskas profesionālās izglītības pieredzes analīze, kuru var uzskatīt par veiksmīgu un kura tiek analizēta un izmantota arī Latvijā, plānojot darba vidē balstītu mācību ieviešanu: Austrijas un Vācijas duālās profesionālās izglītības sistēms.

Vācijā un Austrijā jauniešu bezdarbs ir viens no mazākajiem ES, un to skaidro ar veiksmīgi darbošos duālo profesionālās izglītības sistēmu. Latvija ir iecerējusi attīstīt darba vidē balstītu profesionālo izglītību, no duālās profesionālās izglītības pārņemot tikai atsevišķus elementus, ko ir iespējams ieviest Latvijā.

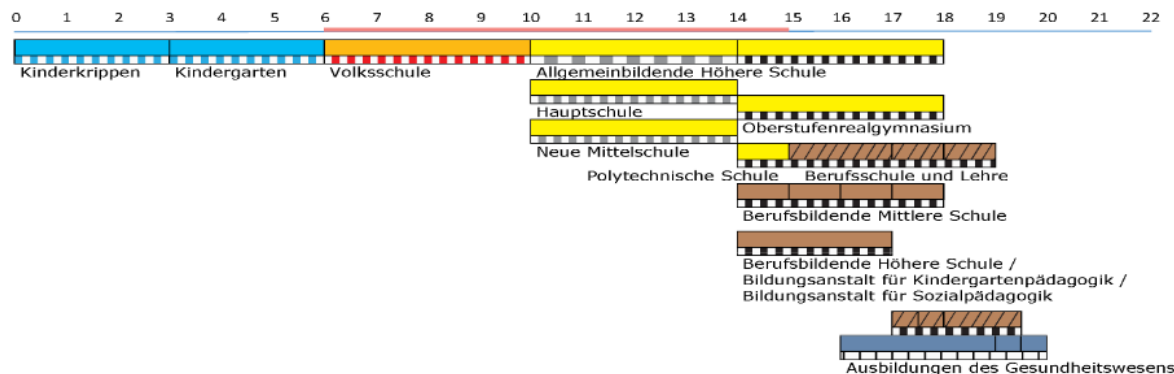
Austrijas profesionālās izglītības sistēma

Austrijas izglītības sistēma

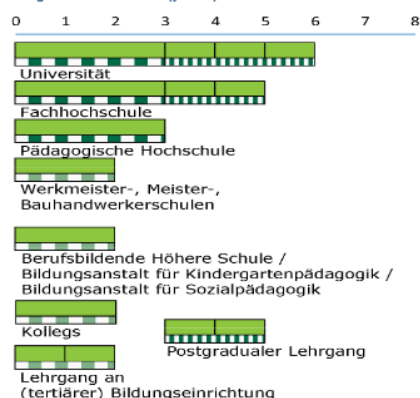
Austrijas duālā profesionālās izglītības sistēma¹⁴ ir Austrijas formālās izglītības sistēmas daļa, kuru pabeidzot, tiek iegūts formāls izglītības dokuments.

Austria

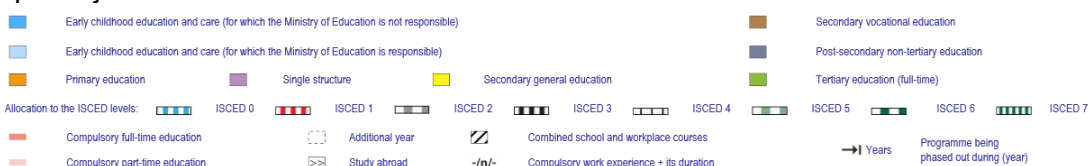
Age of students

Programme duration (years)

Apzīmējumi:

3.attēls. Austrijas izglītības sistēma. Avots: Eurydice, 2014.

Austrijā obligātā izglītība tiek uzsākta 6 gadu vecumā un ilgst 9 gadus. 10 gadu vecumā bērni pabeidz pamata izglītību un uzsāk vidējās izglītības 1.līmeni (lower secondary education). Šai izglītībai ir 3 veidi, starp kuriem bērniem ir jāizvēlas:

- 1) Akadēmiskā 1.līmeņa vidējā izglītība (*Allgemein Bildende Höhere Schule – AHS*);
- 2) Jaunā vispārējā – vispārizglītojošā 1.līmeņa vidējā izglītība (*Neue Mittelschule – NMS*);
- 3) 1.līmeņa vidējā izglītība (*Hauptschule – HS*).

1.līmeņa vidējā izglītība tiek pabeigta 8.klasē, pēc kuras tiek uzsākta 2.līmeņa (upper secondary education) vidējā izglītība. Šajā līmenī var izvēlēties šādus izglītības veidus:

¹⁴ Lai sagatavotu šo kopsavilkumu, tika izmantota informācija, ka iegūta, autorei piedaloties mācību vizītē Austrijā 2013.gada novembrī.

- 1) Pirms-profesionālās izglītības gads (*Polytechnische Schulen – PTS*) (vispārēja izglītība, profesionālās izglītības karjeras atbalsts, pamata profesionālā izglītība);
- 2) 2.līmeņa akadēmiskās vidējās izglītības skolas (AHS) (I un II līmeņa, tiek pabeigta, nokārtojot standart imatrikulācijas eksāmenus “*Matura* or *Reifeprüfung*”, kas nodrošina piekļuvi universitātēm)
- 3) Vidējās tehniskās un profesionālās koledžas (*Berufsbildende Höhere Schulen – BHS*);
  - apvieno vidējo vispārējo izglītību un profesionālās mācības;
  - ilgst 5 gadus;
  - jaunieši absolvē, nokārtojot diploma un imatrikulācijas eksāmenus;
  - ir dažādu tipu BHS skolas, piemēram, tehniskās, ekonomikas un komercskolas, tūrisma, bērnudārzu skolotāju u.c.
- 4) Vidējās tehniskās un profesionālās skolas (*Berufsbildende Mittlere Schulen – BMS*).
  - Arī piedāvā profesionālās mācības;
  - Ilgst no 1- 4 gadiem;
  - Jaunieši absolvē, nokārtojot diploma eksāmenu (imatrikulācijas eksāmens netiek kārtots).

Formālās izglītības 9.gads ir obligātās izglītības pēdējais gads (15 gadu vecumā), un šajā brīdī, papildu iespējai turpināt formālo izglītību, jaunieši var izvēlēties arī:

- a) Mācīties duālajā profesionālajā izglītībā (iziet stažēšanos (angliski - *apprenticeship*)) vai
- b) Uzsākt darba gaitas.

Stažēšanās ietver formālo izglītību, kas ir jāpabeidz, nokārtojot eksāmenu. Tie, kas ir pabeiguši stažēšanos, var uzsākt darba gaitas un vēlāk izglītības iestādēs iegūt papildu izglītību, lai kļūtu par amatnieku vai meistar. Tāpat arī viņi var izvēlēties nokārtot akadēmisko vai profesionālo imatrikulācijas eksāmenu, kas ļauj turpināt studijas augstākajā izglītībā (vai noteiktās augstākās izglītības studiju programmās). Aptuveni 40% no visiem skolēniem izvēlas stažēties, 40% - profesionālās koledžas un skolas un 20% - akadēmiskās vidējās izglītības iestādes.

Austrijas duālā profesionālās izglītības sistēma

Austrijas stažēšanās sistēma ir duāla profesionālās izglītības sistēma, t.i., tā apvieno praktiskās un skolās balstītas mācības. Stažieri var izvēlēties no ~200 dažādām profesijām amatniecības, rūpniecības un pakalpojumu nozarēs. Katrai profesijai ir savi apmācību nosacījumi, kurā ir iekļautas arī visas kompetences, kas ir jāapgūst mācību laikā uzņēmumā. Mācību ilgums var atšķirties atkarībā no profesijas, taču parasti tās ilgst 3 gadus. Stažieri 80% no darba laika pavada uzņēmumā, 20% - profesionālajā skolā. Stažēšanās tiek noslēgta ar eksāmenu, kas ietver gan teorētisko, gan praktisko daļu (atbilst ISCED 3B līmenim).

Atbildība par stažēšanos ir sadalīta dažādu institūciju starpā. Par uzņēmumos balstītajām mācībām atbild Ekonomikas ministrija (BMWFJ), bet par mācībām profesionālajās skolās – Izglītības ministrija (BMUKK). Federālajā līmenī iesaistīti ir sociālie partneri, kas sniedz padomus par mācību programmām (caur Federālo Stažēšanās konsultatīvo padomi).

Austrijā 2013.gadā bija aptuveni 125 000 stažieru, no kuriem ~10 000 bija iesaistīti pār-uzņēmumu stažēšanās.

Uzņēmumiem ir pieejamas dažādu veidu subsīdijas, lai atbalstītu stažēšanos. Jaunieši parasti meklē stažēšanās vietu paši vai arī ar Valsts Nodarbinātības dienesta palīdzību (Arbeitsmarktservices AMS, angliski - *PES*), un piesakās pa tiešo pie uzņēmuma. **Ar stažieriem tiek slēgts darba līgums (bet tā īpašs stažēšanās paveids), tiek maksāts atalgojums.**

Austrijas profesionālās izglītības reformu uzmanības centrā ir stažēšanās kvalitātes paaugstināšana, iespēju veicināšana turpināt izglītību augstākajā izglītībā, nepabeigušo skaita samazināšana, kā arī stažēšanās dažādu profesiju elastīguma veicināšana (piemēram, caur modularizāciju – pamata apmācību, kurai seko specializācija, koučingu un konsultācijām stažieriem un darba devējiem, kvalitātes zīmoga izveide vai stažēšanās ar imatrikulācijas eksāmenu popularizēšana.

Duālās sistēmas pārvaldība Austrijā

	DVB	Skolā balstītās mācības
Federālais līmenis	Federālā Ekonomikas ministrija Federālā Stažēšanās konsultatīvā padome (Sociālie partneri)	Federālā Izglītības ministrija
Provinciālais līmenis	Stażēšanās biroji Provinciālā Konsultatīvā padome par stažēšanos (Sociālie partneri) Federālie vadītāji	Reģionālie skolu inspektori Federālās provinces
Vietējais līmenis	Uzņēmumi, uzņēmumu darba vadītāji Stažieris	Daļēja laika profesionālā skola, skolotājs Stažieris

Darba devēju loma kvalitātes nodrošināšanā

- Darba devējus pārstāvošā organizācijai ir deleģētas tiesības strādāt kā „stažēšanās birojam” (praktiski koordinācijas jautājumi).
- Uzņēmumiem, kas drīkst piedāvāt stažēšanās vietas, ir sertifikācija. Sertifikāciju veic „stažēšanās birojs”, kas ir darba devējus pārstāvošās organizācijas struktūrvienība. Stažēšanās birojā tiek slēgti līgumi un pieņemti eksāmeni.
- Eksāmeni notiek profesionālu ekspertu (darba devēju) priekšā, uzreiz pēc tiem cilvēks ir gatavs pilnvērtīgi strādāt. Pēc eksāmena nokārtošanas tiek saņemts diploms par profesionālās izglītības pabeigšanu. Darba devēju organizācija ir atbildīga par to, lai uzņēmumi piedāvātu augstas kvalitātes apmācību. Katrā profesijā katrā reģionā eksāmens notiek ~ 2-3 reizes gadā konkrētā vienā vietā, uz kurieni visi brauc likt eksāmenu. Kritēriji tiem, kas pieņem eksāmenu (likumdošanā noteikti): pieredzi, vadošs amats, kvalifikācija, darba devēju organizācijas nominācija; komisijā ir 3 cilvēki).
- Stažēšanās birojā ir pieejami arī stažieru „kouči” (karjeras konsultanti), kas sniedz atbalstu arī gadījumos, ja stažieri saskaras ar mācību grūtībām stažēšanās laikā. Konsultāciju pakalpojumi pieejami arī uzņēmumiem.
- Personām, kas drīkst būt darba vadītāji uzņēmumos, ir jāizpilda noteikti kritēriji (atbilstoša izglītība profesijā, sākotnējā apmācība par darba vadīšanu – 40 h).

Uzņēmumu motivācija piedalīties

.Austrijas uzņēmumi piedalās duālajā profesionālās izglītības sistēmā, jo tas tiek uzskatīts par „ieguldījumu nākotnē”, jau iesakņots uzņēmumu iekšējos proces, tādā veidā tiek ietaupītas rekrutēšanas izmaksas, kā arī zaudējumi, kas rodas nekvalificēta darbaspēka dēļ (novēlota pasūtījumu izpilde, brāķi), notiek tehnoloģiju pārnese – uzņēmumā ienāk jaunas zināšanas, tāpat arī apmācītais darbaspēks ļoti labi iekļaujas uzņēmumā (labāk sevi idetificē ar attiecīgo uzņēmumu, lojālāki, laba sadarbība ar pārējiem darbiniekiem)

Finansējums

Uzņēmums sedz samaksu par darbu stažierim un darba vadītājam, materiālu, infrastruktūras izmaksas, iekšējās administrācijas apmācību izmaksas.

Stažieris: iegulda caur savu „produktīvo darbu”, kas pieaug ar katru gadu – tādā veidā kompensējot apmācību izmaksas.

Saskaņā ar ministrijas sniegto informāciju, pētījumā tika secināts, ka aptuvenās vienas stažēšanās vietas izmaksas gadā uzņēmumam ir ~ 2000-3000 EUR. 2/3 uzņēmumu ir NET zaudējumi, 1/3 – ieguvumi. Ja kopējās izmaksas gadā ir 20 000, uzņēmumi no tā iegulda 15 000. Kopējās sistēmas izmaksas ap 3 miljardi EUR, gandrīz 1% IKP.

Finanšu atbalsts uzņēmumiem

- **Nodokļu atlaides:**
  - o Pirmos 2 gadus – DD sociālās iemaksas par veselības aprūpi - atceltas.
  - o Par visu periodu – DD sociālās iemaksas par nelaimes gadījumu apdrošinājumu – atceltas (bet stažieri ir apdrošināti no valsts).
  - o Sociālās iemaksas par apdrošināšanu bezdarba gadījumam uzņēmumam jāmaksā tikai pēdējo gadu.
- **Subsīdijas:**
  - o Pamata: var pieteikties katra gada beigās: 1.gadam sedz 3 mēnešu stažieru atalgojumus, 2.gadā – 2, 3.gadā – vienu (lai kompensētu neproduktīvo laiku).
  - o Kvalitātes subsīdijas: ja uzņēmums stažieri sūta uz papildu apmācībām/kursiem, var saņemt papildu atbalstu.
  - o Atbalsts stažieriem ar mācīšanās problēmām: papildu izglītības kursu (dzimtā valoda, matemātika, svešvalodas) izmaksu segšana līdz pat 80%.
  - o Atbalsts sieviešu dzimtes stažieru piesaistei.

Ir piemēri arī uzņēmumu kooperācijai stažēšanās vietu nodrošināšanai (piem., IT uzņēmums Kapsch ir vienojies ar vairākiem MVU, ka tas nodrošina stažieru atlasī ar viņiem, kā arī nodrošina daļu no apmācības pie sevis, MVU sedz izmaksas, kas tāpat ir izdevīgāk).

Karjeras iespējas, papildu risinājumi darbā balstītas izglītības veicināšanai

Duālā sistēma nodrošina labas karjeras iespējas jauniešiem (īpaši tiem, kam ir salīdzinoši zemāki mācību sasniegumi), atalgojums ir nedaudz virs vidējā valstī. Atšķirībā no Vācijas, Austrijā arī ir lielāka darbaspēka mobilitāte – 40% apmācīto jauniešu attiecīgo aiziet strādāt uz citu uzņēmumu 2 gadu laikā.

Notiek politiska diskusija, vai stažēšanās ir vairāk darbs vai vairāk mācības? Atalgojums stažieriem ir samērā zems, salīdzinot ar atalgojumu nozarē. Tomēr arī 15 gadu vecumā jaunieši priecājas saņemt ap 500 EUR/mēnesī, kā arī stažēšanās dod labas karjeras izaugsmes un peļņas iespējas nākotnē. Alternatīva ir mazkvalificēts darbs par ~ 1000 EUR, bet bez izaugsmes iespējām.

Ja uzņēmumi nevar piedāvāt pietiekami daudz stažēšanās vietu, tad ir iespēja piedalīties „supracompany apprenticeships”, kas izveidotas sadarbojoties profesionālās izglītības iestādēm praktisko iemaņu apguvei. Salīdzinājumam – uzņēmumos stažējas ~ 125 000 jauniešu, supracompany tipa stažēšanās vietās iesaistīti – 10 000 jauniešu (slēgts apmācību līgums, nevis darba līgums)(ieviests kā krīzes risinājums, atšķirība no Vācijas sistēmas, kur duālajā sistēmā apmāca TIKAI uzņēmumu vajadzībām uzņēmumu izludinātajās stažēšanās vietās)

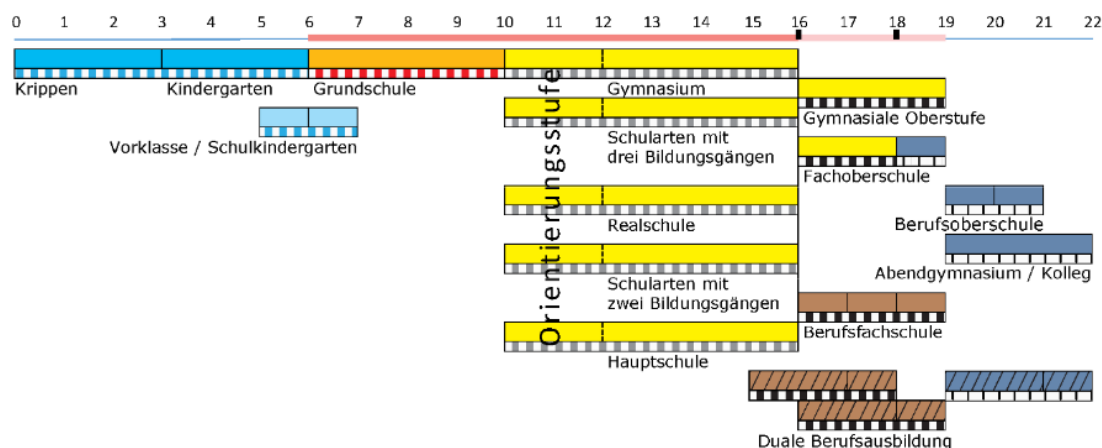
Ir arī iespēja piedalīties stažēšanas programmā **pieaugušajiem** (nodarbinātības dienesta programma kopš šī gada) – kā „otrā iespēja” pabeigt stažēšanās apmācību ārpus stažēšanās sistēmas. Apmācību laikā tiek maksāts minimālais sociālais pabalsts – 800 EUR.

Vācijas profesionālās izglītības sistēma

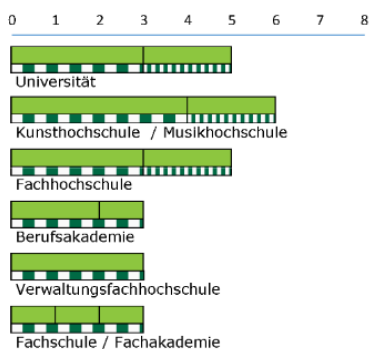
Vācijas izglītības sistēma

Germany

Age of students

Programme duration (years)

Apzīmējumi:

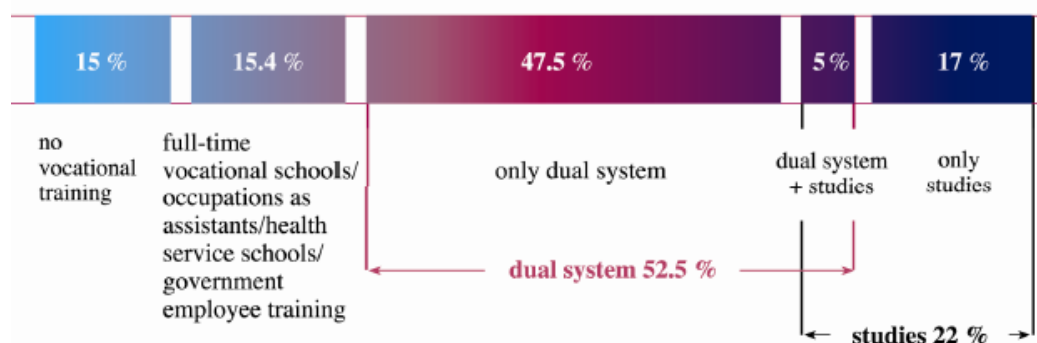
4.attēls. Vācijas izglītības sistēma. Avots: Eurydice, 2014.

Obligātā izglītība Vācijā sākas 6 gadu vecumā un ilgst 9 gadus (vai 10 gadus, atkarībā no *Land*). Pēc tam jauniešiem, kas vairs nepiedalās pilna laika mācībās, ir 3 gadi jāmacās daļējas slodzes profesionālās skolās. Īsāk sakot, Vācijā obligātā izglītība pastāv jauniešiem vecumā no 6 – 18, kā arī stažieriem duālās sistēmas ietvaros (pat ja viņi ir vecāki par 18 gadiem). Pēc 4 gadu pamata izglītības visiem, tiek piedāvātas dažādas izglītības izvēles: vispārējā vidējā izglītība, starpposma (*intermediate*) skolas, gramatikas (grammar) schools, kā arī vispārizglītojošās (*comprehensive*) skolas.

Duālajā profesionālajā izglītībā iespējams uzsākt mācības pēc dažādām iepriekšējām izglītībām. Tajā var nonākt pēc speciālajām, vispārējām vidējām, starpposma, vispārizglītojošām, profesionālajām un gramatikas skolām. Duālā izglītība ir vislielākā pēc audzēkņu skaita no visām augstākā līmeņa vidējās izglītības veidiem: aptuveni 53% no visiem attiecīgā vecuma jauniešiem mācās duālajā profesionālajā izglītībā. Pēc mācību pabeigšanas duālajā sistēmā, lielākā daļa uzsāk darba gaitas kā kvalificēti darbinieki. Vēlāk, daudzi no viņiem izmanto iespējas apgūt tālāko profesionālo izglītību. Atsevišķos gadījumos tiek apgūti arī akadēmiskie

priekšmeti, kas ir priekšnosacījums, lai iestātos *Fachhochschule* viena gada pilna laika studijām, un pēc tam turpinātu studijas augstākajā izglītībā. Veiksmīga tālākā profesionālā izglītība arī arvien biežāk dod iespēju turpināt studijas koledžās.

No visām profesionālajām skolām, pilna laika profesionālajās skolās ir visvairāk audzēkņu. Tajās audzēkņi tiek sagatavoti vai nu darbam vai profesionālām mācībām, parasti duālajā sistēmā. Dažkārt pilna laika mācības profesionālajās skolās tiek atzītas kā pirmais gads duālajā profesionālajā izglītībā. Tiesības studēt koledžā vai *Fachhochschule* var tikt iegūtas atsevišķās profesionālo skolu izglītības programmās. Izglītības programmas ilgst 3 gadus, atkarībā no apgūstamās profesionālās jomas. Aptuveni 1/6 no visiem pilna laika profesionālo skolu audzēkņiem apgūst kādu no duālajā sistēmā atzītām profesijām. Tādā gadījumā skolas eksāmens tiek atzīts arī duālajā sistēmā (CEDEFOP, 2007).

4.attēls. Audzēkņu skaits atkarībā no kvalifikācijas tipa. Avots: CEDEFOP, 2007.

Duālā profesionālās izglītības sistēma Vācijā

Duālajai¹⁵ profesionālās izglītības sistēmai raksturīgs ir tas, ka atbildība par to tiek dalīta starp valsti un darba devējiem. Mācību vieta ir uzņēmums (galvenokārt) un profesionālās izglītības iestāde.

Vācijas duālās apmācības ietvaros mācības uzņēmumā notiek vidēji 3 līdz 4 dienas nedēļā, balstoties uz apmācību reglamentējošiem tiesību aktiem un noslēgto apmācību līgumu. 1 līdz 2 dienas skolā jaunieši apgūst prasmes, kas nepieciešamas konkrētai profesijai, kā arī vispārīgās zināšanas sociālās prasmes, svešvalodas.

Savu mācību vietu audzēkņi izvēlas pēc uzņēmuma, kurā viņi vēlētos strādāt. Ja jaunieši konkursa kārtībā uzņem duālajā profesionālajā izglītībā, viņš/viņa uzsāk praksi uzņēmumā, kur viņu apmāca sertificēts prakses vadītājs (prakses vadītāji tiek īpaši apmācīti), mācības notiek īstenā darba vidē, jaunieši saņem stipendiju. Daļu no prakses un stipendijas izmaksām sedz valsts, taču lielāko daļu – paši uzņēmumi. 1–2 dienas nedēļā jaunieši pavada profesionālās izglītības iestādēs, kur apgūst teorētiskus un vispārīglītojošus priekšmetus. Teorētiskā mācību programma tiek pieskaņota uzņēmuma vajadzībām un profesijai, kuru jaunieši apgūst. Tā kā profesionālās izglītības iestādēs notiek tikai teorētiskā apmācība, tās netiek aprīkotas ar dārgām iekārtām (dārgākais aprīkojums – interaktīvās tāfeles). Līdz ar to valstij kopumā profesionālā izglītība izmaksā lētāk nekā salīdzinoši citās valstīs, kur regulāri tiek pirktas un atjaunotas iekārtas profesionālās izglītības iestādēs.

Savukārt mazāki uzņēmumi apvienojas uzņēmumu kamerās, kurām ir savi profesionālās izglītības centri, kuros notiek praktiskā audzēkņu apmācība. Tas tiek darīts, jo mazākiem uzņēmumiem nav pieejamas tik dažādas un tādā skaitā iekārtas,

¹⁵ Lai sagatavotu šo kopsavilkumu, tika izmantota informācija, ka iegūta, autorei piedaloties mācību vizītē Ķelnē, Vācijā, 2011 (raksts publicēts arī laikrakstā "Izglītība un kultūra" <http://www.izglitiba-kultura.lv/raksti/duala-profesionalas-izglitibas-sistema>). gada aprīlī, kā arī Lindas Paugas ziņojums par dalību mācību vizītē 2012.gada septembrī Berlīnē, Vācijā.

kāds nepieciešams kvalitatīvai audzēkņu apmācībai. Līdz ar to uzņēmumi izvēlas maksāt nodevu tos apvienojošai kamerai profesionālās izglītības centra izveidošanai un uzturēšanai.

Apmācības tiek regulētas ar „Training regulation” palīdzību – to izstrādā federālā valdība katrai profesijai (kopā ap 348 profesijām), un tas nosaka minimālās nepieciešamās profesionālās zināšanas apjomu, kā arī eksaminācijas prasības, apmācību ilgumu, prasības kompānijām, kuras var pieteikties apmācību sniegšanā, apmācību plāna nosacījumus u.c.

Starp uzņēmumu un stažieri tiek slēgts Mācību līgums (Training contract) - galvenokārt nosacījumi, kas ir balstīti darba likumdošanā, taču ietver arī specifiskus mācību nosacījumus. Līgums stājas spēkā tikai tad, kad tas ir reģistrēts kompetentajā publiskajā aģentūrā (bieži vien nozaru asociācijās). Līgumā ietver apmācību periodu, apmācību plānu, nosacījumus par pāreju no apmācībām uz nodarbinātību (ir iekļauti nosacījumi, kas aizliedz automātisku atlaišanu pēc apmācība perioda beigām). Līguma ietver atalgojuma apmēru, kas tiek noteikts, ņemot vērā nozaru noslēgtos koplīgumus.

Par jauniešu izglītošanu prakses vietās duālās sistēmas ietvaros darba devēji gan maksā apmācamajam atalgojumu, gan arī nodrošina uzņēmumos darba vadītājus. Ņemot vērā biznesa intereses, uzņēmumi stažierus izvēlas no labākajiem skolēniem. Prakses vietas visiem nepietiek, tie skolēni, kuriem sliktākas sekmes bieži vien apmācību vietas neatrod un tad ar viņiem strādā Vācijas nodarbinātības aģentūra, gan palīdzot piemeklēt prakses vietas, gan sagatavojot prakses mācību procesam (pre -training courses) u.c. (Pauga, 2012)

Tie jaunieši, kas konkursa kārtībā netiek uzņemti duālajā profesionālās izglītības sistēmā, var iestāties pilna laika profesionālās izglītības iestādēs (speciālās profesionālās izglītības iestādēs vai nodarbinātības valsts aģentūrā) ar mērķi sagatavoties duālajai profesionālajai izglītībai un tad var atkārtoti pretendēt uz duālo profesionālās izglītības sistēmu (Līce, 2012).

Darba devēju organizācijas un to loma profesionālajā izglītībā

Kameras īsteno vairākas valsts deleģētas administratīvas funkcijas, ko nosaka Likums par Tirdzniecības un rūpniecības kameru tiesībām, tostarp:

- izsniegt izcelsmes sertifikātus un karnetes;
- apstiprināt ekspertus;
- sniegt atbalstu komerlietu tiesnešu iecelšanā amatā;
- nodrošināt profesionālās izglītības kvalifikāciju eksāmenu norisi.

Kameru loma profesionālajā izglītībā tika noteikta jau 1956.gadā, līdz ar grozījumiem Profesionālās izglītības likumā (Vocational Training act). 1964.gadā likumā tika definēts termins “duālā izglītība”. Profesionālajā izglītībā Kameras īsteno šādas funkcijas:

- Piesaista uzņēmumus, kas var īstenot mācekļa izglītību;
- sertificē uzņēmumus un paraksta līgumu ar uzņēmumu par mācekļības īstenošanu;
- sertificē darbaudzinātājus (mācības ap 40 h garas);
- reģistrē visus mācekļu līgumus;
- organizē vidējā termiņa un gala eksāmenus (parasti notiek darba vietā vai mācību centros), piesaista ekspertus eksāmenu satura izstrādei;
- organizē dažādus pasākumus;

Piemēram, Berlīnē ir Berlīnes Tirdzniecības un Rūpniecības Kamera (IHK-Berlin), kurā visi Berlīnes darba devēji piedalās obligāti/automātiski, un viņu maksātās biedru maksas IHK-Berlin administrē valsts ieņēmumu (nodokļu) dienests. IHK-Berlin īsteno visas augstāk minētās kameras funkcijas profesionālajā izglītībā, kā arī konsultē uzņēmumus dažādos jautājumos par duālajām profesionālām mācībām, tostarp par mācekļu piesaisti, mācekļības uzsākšanu, norisi. IHK-Berlin eksperti apmeklē uzņēmumus (ap 3500 vizītes gadā), sagatavo informatīvu literatūru, pasākumus, risina konfliktsituācijas starp uzņēmumu un mācekli, nepieciešamības gadījumā atņem sertifikātu uzņēmumam.

Dažādu pasākumu piemēri, ko organizē IHK-Berlin: Profesionālās izglītības dienas (izstāde, ko apmeklē ap 20000 jauniešu), divpusējās sadarbības pasākumi skolām un uzņēmumiem, mārketinga kampaņas, sadarbība ar medijiem, "Pēdējā brīža gadatirgus" mācekļu-uzņēmumu atrašanai, "Speed dating" pasākumus, Eksaminētāju konferences, kuros tiek apbalvoti eksaminētāji par ievērojamu ieguldījumu, citas apbalvošanas ceremonijas, piemēram, labākos audzēkņus, uzņēmumus reģionālā un nacionālā līmenī).

Nozaru un darba devēju asociācija, kurā darba devēji piedalās pēc brīvprātības principa, savukārt, sniedz priekšlikumi mācību satura pilnveidošanai, kā arī piedalās lobēšanā, interešu pārstāvēniecībā (Līce, 2015).

Galvenās duālas profesionālās izglītības sistēmas priekšrocības

- Darba devējiem iek ilgtermiņā sagatavots nepieciešamais darba spēks, atbilstošā kvalitātē un atbilstoši darba tirgus vajadzībām, tiek minimizēti riski pieņemt darbā neprofesionālus darbiniekus, kuri būtu vai nu papildus jāapmāca (papildus izmaksas) vai nu jāatlaiž (atkal papildus izmaksas).
- Darba devēji var paši ietekmēt profesionālās izglītības saturu, pieskaņojot to darba tirgus prasībām.
- Jauniešiem dod iespēju būt nodarbinātam uzreiz pēc apmācību beigām, kā arī iegūt darba tirgum atbilstošas prasmes, kas nodrošina labas izredzes darba tirgū. Tiek iegūta valstī atzīta izglītība noteiktā profesijā, kura tiek atzīta arī citās kompānijās (pēc apmācību pabeigšana ir iespēja arī mainīt darba devējus). Jaunieši saņem atalgojumu, kas ļauj jau mācību laikā iegūt zināmu neatkarību. Mācību vide ir motivējoša.
- Valstij ir mazāki izdevumi par cilvēkresursu sagatavošanu, jo privātais sektors iegulda ievērojamus finanšu līdzekļus sistēmas uzturēšanai. Tiek nodrošināta sistēmas ilgtspēja, publiskā privātā partnerība un gatavība investēt sistēmas darbībā jebkuros ekonomikas apstākļos.

Duālas profesionālās izglītības sistēmas trūkumi

Apmācību vietu skaits ir atkarīgs no biznesa cikliem un parasti ir mazāks kā potenciālo apmācāmo skaits, līdz ar to pastāv zināms konkurss starp jauniešiem, lai saņemtu iespēju mācīties duālajā sistēmā, un uzņēmēji atlasa sev labākos no labākajiem. Tie jaunieši, kuri pašu spēkiem nevar atrast stažēšanās vietas, griežas pēc palīdzības Vācijas nodarbinātības dienestā. Tikai apmēram 1/4 daļa no Vācijas uzņēmumiem piedalās jauniešu prakšu nodrošināšanā, bet pārēji 3/4 uzņēmumi saņem jau darba tirgum sagatavotu darba spēku. Vācijā noris diskusijas, vai šiem darba devējiem nebūtu jāmaksā kāds līdzmaksājums duālās apmācību sistēmas uzturēšanai. Arī starp Vācijas uzņēmumiem atrodami tādi izņēmumi, kas šo jauniešu apmācību pienākumu veic, lai ietaupītu uz darba spēka izmaksu rēķina, nevis, lai ilgtermiņā piemeklētu un sagatavotu uzņēmumam nepieciešamo darba spēku (Pauga, 2012).

Neskatoties uz trūkumiem, duālā profesionālās izglītības sistēma ir efektīvākais veids, kā tuvināt profesionālo izglītību darba tirgus vajadzībām, attiecīgi nodrošinot

apmācības kvalitāti, aktualitāti un pievilcību. Ieguvēji ir gan audzēkņi, kas kļūst par kvalificētu darbinieku stabilā darbavietā, gan darba devēji, kas ilgtermiņā nodrošina uzņēmumu ar kvalificētu darbaspēku, ietaupot darbinieku rekrutēšanas izmaksas, gan valsts – efektīvākas profesionālās izglītības dēļ, kas valstij izmaksā lētāk un kas dod lielāku pienesumu tautsaimniecības attīstībā.

3. Secinājumi un rekomendācijas

Secinājumi

Aktuālākie jautājumi darba devējie no 2014.gada aprīļa līdz 2015.gada februārim izglītībā bija saistīti ar profesionālās izglītības reformām. LDDK turpināja aktīvu darbu nozaru ekspertu padomju koordinēšanā, tās iesaistot ne tikai profesionālās izglītības satura pārstrukturizācijas projekta īstenošanā, bet arī normatīvo aktu saskaņošanā un darba devēju pozīciju veidošanā.

Būtiskākie normatīvie akti, kas tikai izskatīti un/vai apstiprināti pārskata periodā, kuru apspriešanā bija iesaistīta LDDK un kas ir darba devējiem nozīmīgi:

- Profesionālās izglītības likuma grozījumi (turpinās izskatīšana Saeimā, plānots apstiprināt 2015.gada aprīlī), kā arī vairāki informatīvie ziņojumi par profesionālo izglītību: par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijā un par iespējām komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus.
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam tika apstiprinātas un tika uzsākts to Rīcības plāna izstrāde;
- Informatīvais ziņojums „Plānotie rīcības virzieni un pasākumi matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā”;
- Konceptijas projekts "Latvijas augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveide" un
- Informatīvais ziņojums "Par Pasaules bankas pētījuma rezultātiem un priekšlikumiem jauna augstākās izglītības un augstskolu zinātniskās darbības finansēšanas modeļa ieviešanai un turpmāko nepieciešamo rīcību", kas paredz ieviest uz rezultātu balstītus finansēšanas avotus augstākajā izglītībā.

Kaut arī 2013.gadā notika intensīvs darbs pie Profesionālās izglītības likuma grozījumiem, uz apstiprināšanu tiek virzīti tikai prioritārie jautājumi profesionālās izglītības satura reformu īstenošanai. Diskusijās tika gūts apliecinājums, ka profesionālās izglītības regulējums ir novecojis un ir nepieciešamas fundamentāla diskusija par jauna regulējuma izveidi, kā arī visu iesaistīto partneru pienākumu un lomu analīze, ko IZM nav veikusi.

Augstākajā izglītībā notika diskusijas par konceptuāliem augstākās izglītības attīstības jautājumiem: par iespējamām izmaiņām augstākās izglītības finansēšanas modelī, balstoties uz Pasaules Bankas veiktā pētījuma rezultātiem, kā arī par iespējām augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas funkciju deleģēt AIC. LDDK tika iesaistīta darba grupā, kas izstrādāja grozījumus Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumos un Studiju programmu licencēšanas noteikumos, kas tiks virzīti publiskai saskaņošanai un apstiprināšanai 2015.gada aprīlī – maijā.

Pārskata periodā arī turpinājās aktīvs darbs pie LDDK un citu partneru iniciatīvām, par kurām šajā ziņojumā netiek sniegts detalizēts apraksts. Sadarbībā ar jauniešu karjeras portālu prakse.lv LDDK organizēja izglītības iestāžu TOPu, kura galvenais princips – uzticies to izglītības iestāžu īstenošanās izglītības kvalitātei, kuras iesaka darba devējs. Karjeras portāla Prakse.lv veiktā pētījumā tika noskaidrots, ka 93% absolventu, izvēloties studijas, ņem vērā darba devēju viedokli. Par to liecina arī arvien pieaugošais TOPa sadaļas apmeklējums portālā Prakse.lv, proti, 2012./2013. mācību gadā TOPu skatījuši 150 000 cilvēku. 2014.gada TOPa veidošanā piedalījušies vairāk nekā 620 uzņēmumu, kuri pārstāv visplašāko tautsaimniecības nozaru loku. To vidū ir „Latvenergo”, „Lattelecom”, „Rimi”, „Maxima”, „Tele 2”, „Citadele”, „Latvijas Dzelzceļš” un daudzi citi. 2014.gada jūnijā tika prezentēti

2014.gada profesiju un studiju TOPa rezultāti. Tiek plānots īstenot TOPu arī 2015.gadā, vēl vairāk palielinot atsauksmju skaitu no uzņēmumiem.

Tika nodrošināta arī LDDK biedru dalība arī VISC projekta "Pāreja no profesionālās izglītības uz darba tirgu" ietvaros rīkotās diskusijās, kas palīdzēja formulēt LDDK viedokli par atsevišķiem profesionālās izglītības jautājumiem, piemēram, profesionālās kvalifikācijas eksāmeniem un audzēkņu apdrošināšanu.

Vērtējot LDDK pausto pozīciju rezultativitāti (atbalstu guvušo skaits), secināms, ka lielāka iespējamība gūt atbalstu ir tām pozīcijām, kas ir izdiskutētas iespējami plašākā darba devēju lokā, kas ir formulētas iespējami koncentrēti un precīzi. Savukārt izvērstas pozīcijas par dažādiem jautājumiem ir atbilstošas, lai informētu un ietekmētu politikas veidotāju domāšanas maiņu ilgtermiņā.

Rekomendācijas:

Turpina saasināties kvalificēta darbaspēka trūkuma problēma un attiecīgi arī darba devēju ieinteresētība iesaistīties izglītības procesos un sadarboties ar izglītības iestādēm, lai piesaistītu absolventus darbam uzņēmumos. Lai veiciātu to, ka jaunieši vairāk izvēlas mācīties darba tirgū pieprasītās profesijas, LDDK ir aktīvi jāturpina sniegt savu ieguldījumu sabiedrības, īpaši jauniešu un vecāku informēšanā, par darba tirgus pieprasījumu, profesijām un izaugsmes iespējām dažādās nozarēs. Labs pamats šādām iniciatīvām ir izveidojusies sadarbība ar karjeras portālu prakse.lv.

Latvijā īpaši aktuāls ir kļuvis jautājums par darba vidē balstītām (DVB) mācībām, kas tiek saskatīts kā veids, kā Latvijā pārņemt pozitīvo citu valstu pieredzi ar duālo profesionālās izglītības sistēmu. Profesionālās izglītības likuma grozījumos ir paredzēts, ka DVB būs viens no profesionālās izglītības īstenošanas veidiem, taču tās organizēšanas kārtību noteiks MK. LDDK šis ir būtisks jautājums un saglabāsies kā viens no prioritārajiem jautājumiem arī nākošajā periodā. LDDK arī pati ir paredzējusi ES ERASMUS+ programmas ietvaros finansēta projekta ietvaros padziļināti analizēt Vācijas un Austrijas duālās profesionālās izglītības sistēmas un izdarīt secinājumus par to, ko būtu iespējams ieviest Latvijas profesionālās izglītības sistēmā. Šajā ziņojumā sniegts tikai ieskats abu valstu profesionālās izglītības sistēmās. Nepieciešams arī veikt darbu, lai apzinātu uzņēmēju ieinteresētību iesaistīt DVB, kā arī to uzņēmēju, kas jau ir piedalījušies pilotprojektos, pieredzi un ieteikumus regulējuma izstrādei.

Ļoti aktuāls jautājums attiecībā uz pamata un vidējo izglītību darba devējiem ir matemātikas un dabaszinātņu zināšanu kvalitāte. Tautsaimniecības padome 2013.gada augustā rosināja ieviest obligātos centralizētos eksāmenus ķīmijā un fizikā, lai veicinātu šo mācību priekšmetu apguvi, kas tika ieviests līdz ar Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam apstiprināšanu Seimā. Tomēr eksāmeni nav vienīgais veids, kā veicināt zināšanu un intereses par dabaszinātņu un eksaktajiem mācību priekšmetiem uzlabošanu. LDDK sadarbībā ar biedriem ir jāturpina meklēt veidi, kā uzlabot šo mācību priekšmetu apguvi, kā arī jauniešu ieinteresētību STEM jomās, piemēram, veicinot un atbalstot tehniskās jaunrades mācību iespējas jauniešiem. Tā kā IZM un VISC ir iecerējuši veidot "kompetencēs balstītu izglītības saturu", ir nepieciešams šim procesam sekot līdz un vērtēt iespējas uzlabot STEM jomu zināšanas.

Priekšlikumus, kas saistīti ar profesionālās izglītības sistēmas maiņu, ir jāizdiskutē NEP ar mērķi pirmkārt panākt vienotu izpratni par kopīgu mērķi, vienotu pieeju/veidiem, kā šo mērķi sasniegt, otrkārt vienoties par visu pušu iesaisti šādas pieejas īstenošanā. Bez kopīgas izpratnes un iesaistes reformu procesā nav iespējama visu iesaistīto pušu ieguldījums un atbildība par izglītības rezultātu. Ir

jānodrošina Profesionālās izglītības likuma grozījumu formulēšan un pieņemšana tuvākā gada laikā, lai projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” rezultāti tiktu integrēti profesionālās izglītības sistēmā, un tiktu izmantota iespēja nodrošināt satura reformas profesionālajā izglītībā, to ievērojami tuvinot darba tirgus prasībām. Ņemot vērā, ka likuma grozījumu izstrādes procesā IZM nav izdevies īstenot kvalitatīvu visu iesaistīto partneru pienākumu un lomu analīze, LDDK jāmeklē veidi, kā IZM atbalstīt kvalitatīvu priekšlikumu izstrādei nākotnē.

Turpmāk, formulējot darba devēju pozīcijas par augstākās izglītības jautājumiem, šajā procesā jāturpina iesaistīt NEP. LDDK ir izveidojus darba devēju – augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas ekspertu datu bāzi, tomēr joprojām akūtāls ir uzdevums īstenot viņu apmācību, kā arī no tiem ekspertiem, kas jau ir piedalījušies akreditācijā, apkopot un analizēt viņu pieredzi un ieteikumus uzlabojumiem.

Ņemot vērā, ka profesionālās izglītības iestādes ir svarīgas ne tikai nozarēm nacionālā līmenī, bet arī reģiona darba devējiem, jānodrošina informācijas apmaiņa ar LDDK reģionālajiem sociālā dialoga ekspertiem. LDDK reģionālajiem sociālā dialoga ekspertiem ir svarīga loma reģiona darba devēju vajadzību apzināšanā, saiknes ar vietējo izglītības iestādi izveidošanā un prakses vietas nodrošināšanā. Vērtīgs informācijas apmaiņas instruments var būt ikmēneša projekta sanāksmes ar visu LDDK reģionālo pārstāvju dalību.

4. Izmantoto avotu saraksts

- Akadēmiskās informācijas centrs, 2011. Ziņojums „Latvijas izglītības sistēmas attiecināšana pret Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru”. Pieejams: http://nki-latvija.lv/wp-content/uploads/2011/05/EKI-zinojums-melnraksts_gala.pdf
- CEDEFOP (Ute Hippach-Schneider, Martina Krause, Christian Woll) 2007. Vocational education and training in Germany, Short description.
- Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (2014). Pieejama: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/05_deklaracija.pdf
- Eurydice, 2014. The Structure of the European Education systems 2014/15: Schematic Diagrams. Pieejams: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/EN_2014_15_diagrams_version_finale_pngs.pdf
- IZM, 2007. Izglītības un zinātnes ministrija, 2007. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam. Pieejamas: <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana/1016.html>
- IZM, 2009. Konceptija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”. Pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3163>
- Līce, A., 2012. Duālā profesionālās izglītības sistēma. Pieejams: <http://www.izglitiba-kultura.lv/raksti/duala-profesionalas-izglitiba-sistema>
- Līce, A., 2015. Ziņojums par mācību vizīti uz Berlīni par Vācijas duālās profesionālās izglītības sistēmu no 2015.gada 22.-26.februārim.
- Mutual Learning Programme, Learning Exchange on ‘Apprenticeship Schemes’, Vienna, Austria – 7 November 2013, Background paper.
- MK, 2011. Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi “Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenotāju izvēles principiem”. Pieejami: <http://likumi.lv/doc.php?id=225425>
- MK, 2010. Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”. Pieejams: <http://lm.gov.lv/text/80>
- MK, 2010. Ministru kabineta 2010.gada 6.janvāra rīkojums Nr.5 “Par Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņēm 2010.-2015.gadam”. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203373>
- NTSP, 2008. Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/mp/vaditas-padomes/ntsp/>
- Pauga, L., 2012. Ārvalstu komandējuma atskaite par dalību pieredzes apmaiņas programmā (peer review) „Vācijas duālā apmācību sistēma jauniešu integrēšanai darba tirgū”.
- Saeima, 1998. Izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759>
- Saeima, 1995. Augstskolu likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967>
- Saeima, 2011. Grozījumi Augstskolu likumā. Pieejami: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/233707-grozijumi-augstskolu-likuma>
- Saeima, 2012. Grozījumi Izglītības likumā. Pieejami: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/253134-grozijumi-izglitiba-likuma>
- Saeima, 2013. Grozījumi Izglītības likumā. Pieejami: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/258475-grozijumi-izglitiba-likuma>
- Saeima, 1999. Darba devēju organizāciju un to apvienību likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=24467>
- Saeima, 1999. Profesionālās izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=20244>
- Saeima, 1999. Vispārējās izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=20243>
- Saeima, 2005. Zinātniskās darbības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107337>
- Valdības rīcības plāns (2014). Pieejams: <http://mk.gov.lv/lv/content/dokumenti>

Interneta vietnes:

- www.izm.lv
<http://www.izglitiba-kultura.lv/>
www.lddk.lv

www.likumi.lv
www.saeima.lv
www.mk.gov.lv